

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Första Kammaren. N:o 26.

Lördagen den 27 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Gilljam* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående jordafsöndring från förra kronolänsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Fintorp n:o 1 i Göteborgs och Bohus län; samt

2:o) angående extra anslag till domkapitlens expeditioner.

Dessa kongl. propositioner blefvo härpå föredragna och hänvisade till statsutskottet.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

Herr Casparsson: Mot kammarens förliden lördag fattade och i dag justerade beslut om antagande i nästan oförändrad form af "reqvisitionslagen" får jag anmäla min reservation. Jag gör det såväl på grund af de skäl, som jag anförde under öfverläggningen rörande lagförslaget, som på grund af de delvis tunga sakskaäl, som vid öfverläggningarna om samma fråga den 3 april år 1889 anfördes af representanten för Elfsborgs län friherre Klinckowström.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande andra särskilda utskottets den 10 och 17 innevarande månad bordlagda utlåtande, n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete samt afgifna motioner i ämnet.

Första Kammarrens Prot. 1895. N:o 26.

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.

Punkten 1.

Herr statsrådet Groll: Då man genomläser utskottets motivering till de klämmar, som af denna motivering skola framgå, kan man icke undertrycka den föreställningen, att i motiveringen förekommer åtskilligt, som utskottet sjelft måtte hafva vid en närmare undersökning funnit icke hålla streck, och af hvilket utskottet därför underlåtit att draga några konklusioner.

Jag torde därför, då jag går att bemöta hvad utskottet yttrat, kunna, åtminstone till en början, förbigå den del af motiveringen, som icke särskildt utmynnat i en eller annan kläm i utskottets förslag.

Den sammanfattning, som utskottet gör af betänkandets innehåll och de förslag, som utskottet har att framställa, återfinnas på sid. 54 och 55. Der börjar utskottet med att tillkännagifva "att utskottet, i likhet med Kongl. Maj:t, anser, att en lagstiftning, afseende att bereda understöd vid inträffande invaliditet, orsakad vare sig af ihållande sjukdom, olycksfall eller ålderdom, är önskvärd". Utskottet har således för sin del, oakadt utskottet i sina föregående resonnement framställt vissa betänkligheter mot förslagets hufvudprincip, dock förklarar sig biträda densamma. Såsom herrarne känna, är detta förslag i första hand grundadt på invaliditet, den må vara förorsakad af den ena eller andra omständigheten. Derigenom skiljer sig detta förslag från dem, som i andra länder sett dagen. I Tyskland började man med olycksfallsförsäkringen och öfvergick sedan till ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. För närvarande gälla i Tyskland särskilda lagar för reglering af dessa olika slag af försäkring. Då dessa lagar äro byggda på olika grunder, hafva emellertid i Tyskland uppkommit slitningar mellan de olika lagarne, hvilket vållat en mängd tvistigheter, och detta torde vara en af de väsentligaste omständigheter, som bidragit till att misskreditera hela arbetareförsäkringsfrågan. I Tyskland ställer det sig under vissa förhållanden fördelaktigare för en, som blifvit invalid, att söka komma in under tillämpningen af olycksfallsförsäkringslagen, medan det i andra fall ställer sig fördelaktigare att komma in under invaliditetsförsäkringslagen. Derfor söka personer, så snart det är fråga om erhållande af pension på grund af invaliditet, att åberopa den omständighet eller anledning till invaliditet, som kan för dem vara fördelaktigast. Men detta måste å andra sidan gendrivas till förekommande af att försäkringen blir allt för betungande för samhället. Häraf framkallas, såsom nämnts, stora svårigheter. Detta har Kongl. Maj:t sökt undvika i sitt förslag genom att helt och hållet lemna å sido anledningen till invaliditeten.

För dem, som drabbas af invaliditet, är det i och för sig icke något, som bör inverka på frågan om det belopp, som bör tillfalla invaliden, huruvida invaliditeten uppkommit af den ena eller andra orsaken. Möjligen skulle man kunna säga, att den, som blifvit invalid af olycksfall, bör till följd af den plötsliga rubbningen,

som derigenom inträdt i hans ekonomiska förhållanden, hafva något särskildt plus. Något sådant förekommer visserligen icke i Kongl. Maj:ts förslag, men i andra afseenden bereder denna lag så betydliga fördelar, att de kunna antagas vara af större betydelse än hvad skulle kunna medgifvas genom en sådan särskild premiering.

Jag vill erinra, att då, för att erhålla invaliditetspension, det fordras att hafva erlagt afgifter för 260 veckor, har man ansett sig härutinnan böra göra undantag vid olycksfall. Drabbas en försäkringspliktig person deraf, kan han, redan första veckan efter det han blifvit försäkringspliktig, berättigas till pension af 63 kronor per år. Genom de stora fördelar, som på det sättet bereds personer vid olycksfall, har man ansett sig kunna lemna å sido den premiering vid olycksfall, som eljest möjligen kunnat ifrågasättas. Som jag redan nämnt, har utskottet gått in på principen om invaliditet.

Den andra hufvudprincipen, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts förslag, är den, att försäkringen skall vara obligatorisk. Den är en tvångsförsäkring. Afven i det afseendet synes utskottet gilla, hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Det är tydligt, att, om man icke lägger den obligatoriska principen till grund för försäkringen, resultatet blifver mycket klen. Det är i allmänhet icke möjligt att få personer med temligen små inkomster till att vilja i tid och innan de känna, att de börja närma sig invaliditeten, gora insatser för framtiden. Så länge de känna sig friska och starka, vilja de i allmänhet ingenting afstå för framtiden, utan först när de känna att krafterna börja aftaga, börja de tänka på att sträfva efter de fördelar, en försäkring har att erbjuda, men då blir också försäkringen för dem så mycket dyrare, ty det är just genom att få in så många risker som möjligt och fördela dem på bättre och sämre, som man kan erhålla ett tillfredsställande resultat. Först vid den obligatoriska försäkringen kan man noggrant beräkna de afgifter, som erfordras, för att påkalla de afsedda pensionsbeloppen. Göres icke försäkringen obligatorisk, måste den blifva af mera invecklad art, enär den i så fall måste blifva af mer eller mindre individuell beskaffenhet. Hänsyn måste då tagas till personernas helsotillstånd, ålder, lefnadsyrken o. s. v. i särskilda fall.

Sedan utskottet godkänt båda dessa hufvudprinciper, återstår det nästan ingenting i Kongl. Maj:ts proposition, som utskottet obetingadt gillar. Utskottet anför visserligen i slutet af andra stycket på sid. 54, att utskottet "håller före att en sådan lagstiftning, för att de fördelar, hvilka genom densamma kunna erbjudas, skola komma den stora mängden af arbetare till godo, icke kan anordnas uteslutande på frivillighetens grund, utan måste innehålla bestämmelser, som tillförsäkra understöd åt samtliga de arbetare, för hvilka sådant bör beredas, med iakttagande dock att anordningarna i möjligaste mån så träffas, att icke individernas omtanke och arbete på eget framtida uppehälle slappas."

Om detta skall vara ett erkännande af Kongl. Maj:ts förslag eller ett klander af detsamma, är emellertid icke godt att säga.

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

Men så mycket är säkert, att Kongl. Maj:ts förslag just går ut på att främja det syfte, som här uppställes såsom önskvärdt. Just på det sätt, hvarpå försäkringen enligt Kongl. Maj:ts förslag är anordnad, har man tänkt sig att man skulle befrämja individernas egen önskan och sträfvan att förbättra sin ställning. Just därför är förslaget så ställdt, att det hufvudsakligen afser att åstadkomma en *pensionskassa*. Det afser, att de, som derifrån pensioneras, skola komma i åtnjutande af just hvad de genom sina insatser gjort sig förtjenta af i enlighet med de grunder, på hvilka förslaget är bygd. Det är således icke meningen, att detta förslag skall bereda dem något mera, — det vore en nådegåfva — eller något mindre — det vore ett våld. Just jemnt hvad de skola hafva, skola de också få. Här af är en följd att ju mer, som insättes, desto större bör pensionen blifva. Arbetaren *tvings* till en viss grad att göra insatser i anstalten, och om han träder ut ur försäkringen, t. ex. genom att öfvergå till annan samhällsställning, har man sökt bereda honom möjlighet att hålla sig kvar i försäkringen och åtnjuta de fördelar han redan beredt sig eller förbättra dessa genom ytterliga insättningar, oaktadt han icke vidare är försäkringspliktig.

Derigenom, genom såväl det ena som det andra, har man tänkt sig, att man skulle befrämja sparsamheten och drifva den försäkrade att genom egen sträfvan söka förbättra sin ställning. För min del hoppas jag, att utskottet menat, att Kongl. Maj:t här träffat det rätta.

Vidare säger utskottet, att utskottet ansett sig böra förorda åtskilliga afvikelser från grunderna till det föreliggande förslaget och uppräknar i särskilda punkter, hvilka afvikelser enligt utskottets förslag borde göras. Jag anhåller, att, oaktadt det troligen kommer att blifva något vidlyftigt, få bemöta hvar och en af dessa punkter, dervid jag skall uppställa en jmförelse mellan hvad i förevarande betänkande föreslagits och hvad Kongl. Maj:ts förslag i motsvarande delar innehåller.

Beträffande dervid först frågan om hvilka kategorier af samhällsmedlemmar, som skola inbegripas under den obligatoriska försäkringen enligt Kongl. Maj:ts förslag, torde jag här icke behöfva annat än hänvisa till 2 § i förslaget. Der förutsättes, att alla, som inbegripas under försäkringen, skola vara anställda hos arbetsgifvare eller arbeta hos en sådan minst en kalenderveckas tid. Utskottet anser, att dessa bestämmelser icke äro nog omfattande. Härigenom, förmenar utskottet, uteslutas från försäkringen de s. k. lösa arbetarne, betings- och styckarbetare, jordtorpare samt mindre sjelfförsörjare, såsom handtverkare m. fl. Bland de af utskottet omnämnda grupperna består en del af personer, som vid ett eller annat tillfälle stå i ett visst förhållande till andra, hvilka således skulle kunna betraktas såsom deras arbetsgifvare, men en del af sjelfständigt verkande personer, för hvilka icke någon arbetsgifvare kan anträffas. Hvad Kongl. Maj:t åsyftar är att få in under försäkringen vissa bestämda grupper, så att det icke kan blifva någon tvekan om att alla dessa

måste vara inbegripna under försäkringen. Derför har man i förslaget bundit detta förhållande vid den omständigheten, att arbetaren måste stå i ett visst förhållande till en arbetsgifvare, så mycket hellre som man i nästan alla civiliserade länder erkänner, att arbetsgifvaren har en viss förpligtelse uti ifrågavarande hänseenden mot sina fast anställda arbetare, och att dessa båda derför måste operera tillsammans i försäkringsfrågan. Hvad deremot de lösa arbetarne, beträffar skulle det blifva alldeles för inveckladt att taga dem med. Att kunna utfinna något praktiskt sätt att få dem in under försäkringen har förefallit mig alldeles omöjligt. Man har i Tyskland försökt sig på detta, och detta har återigen varit en af de svårigheter, som der äro med arbetareförsäkringen förenade. Särskildt finna arbetsgifvarne det obehagligt och obekvämt, att de måste åtaga sig allt besvär med tillämpningen af märkessystemet för personer, med hvilka de hafva föga att skaffa. Att åter igen en arbetsgifvare, som har arbetare fast anställda hos sig, bidrager dertill, att, då de blifva invalider, de dock hafva sin försörjning, torde hafva sitt naturliga berättigande deri, att arbetsgifvaren dock är den, som förbrukar arbetarens arbetskraft, som i allmänhet är nästan det enda, som arbetaren eger. Arbetsgifvaren får betala sina maskiner. Hvarför skall han då icke betala den lefvande kraft, han förbrukar i den mån sådant är möjligt? Vidare finner man, om man går till statistiken, att, derest man tager hänsyn till de grupper af samhällsmedlemmar, som Kongl. Maj:ts förslag afser, man deribland träffar just dem, som äro mest i behof af hjälp. Såsom kammaren ser i det anförande till statsrådsprotokollet, som är bifogadt Kongl. Maj:ts proposition, finnes på sid. 29 en uppgift om fattighjon från olika yrkesgrupper, hvaraf befinnes, att mot 10,000 fullvuxna personer svarar följande antal fullt försörjda fattighjon: af jordegare (män) 31, af inhyses- och backstuguhjon (män) 37, af manliga tjenstehjon och arbetare 250 och af qvinliga tjenstehjon 225 samt af jordtorpare (män) 145; att i fråga om de öfriga yrkena motsvarande siffror visa i hufvudsak samma resultat, nemligen att antalet fattighjon af tjenstehjonens eller arbetarnes klasser är mångdubbelt åtta å tio gånger större än antalet af dem, som förut tillhört de sjelfständiga yrkesidkarnes klass, allt i förhållande till totalantalet inom samma klass, samt att den låga siffran af fattighjon bland inhyses- och backstuguhjon visar, att äfven i den ringaste lefnadsställning bofastheten gifver ett visst skydd mot nöden. Kongl. Maj:t har derför försökt att träffa de grupper, som äro mest i behof af hjälp. Dermed har man tänkt sig, att den oro och det missnöje, som alltid vidlåder dessa grupper, skulle kunna förminskas. Gifvet är ju, att man icke kan undanrödja alla missförhållanden i samhället. Man måste derför nöja sig med att söka träffa de svåraste och lemna till framtiden att se till, om man möjligen kan gå längre. Hvad nu beträffar de grupper, som omnämnas af utskottet såsom icke ingående i försäkringen, så är att märka, att bland dessa grupper finnes ett stort antal medlemmar, som någon tid af sitt lif varit försäkringspligtige och förvärfvat rätt till pension

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.
(Forts.)

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)*

vid inträffande invaliditet. Jag tror, att om man skulle undersöka förhållandena härutinnan till och med i denna kammare, skulle man finna, att måhända en tredjedel skulle varit pensionsberättigad, om lagen trädde i kraft i sådan tid, att dess inflytande nu kunde till full utsträckning göra sig gällande. När lagförslaget derjemte bereder möjlighet att genom frivillig försäkring vinna förbättring i denna pensionsrätt, föreställer jag mig, att icke gerna något mera kan begäras. Det finnes i statsrådsprotokollet, som åtföljer Kongl. Maj:ts proposition, uppgifter, som visa, att ett betydligt antal af de grupper, utskottet ansett vara från försäkringen uteslutna, dock tillhöra försäkringen. Af alla dem, som vid 18 å 20 år inträdt i försäkringen, skulle vid fyratio års ålder omkring en fjerdedel och vid femtiofem år omkring 45 procent hafva lemnat densamma efter att hafva varit försäkrade under i medeltal nära tjugu år. Således och på i statsrådsprotokollet i öfrigt antagna grunder skulle i medeltal ungefär hälften af dem, som tillhöra dessa grupper, hafva förvärfvat pensionsrätt och således fortfarande också vara pensionsberättigade. Den omständighet, att en person lemnar förräkringspliktig anställning, beröfvar honom nemligen icke i och för sig rättigheten att uppbära pension, då han blifver invalid. Vidare bör märkas, att om de, som vid senare ålder öfvergå till sådana sjelfständiga yrkesgrupper, som af utskottet omnämnas, och således enligt utskottets förslag skulle under försäkringen inbegripas, icke förut tillhört försäkringen, dessa skulle komma att i hög grad tynga på försäkringen i dess helhet. Antingen borde dessa, som gå in vid en senare ålder, erlægga betydligt högre afgifter, och då vore fördelen för dem ganska ringa och kunde i många fall blifva ytterst betungande, eller också skulle man lägga kostnaderna för dessas försäkring på öfriga försäkrade, hvilket blefve en orättvisa mot dessa. Med detta hoppas jag hafva visat, att man, åtminstone till dess vidare erfarenhet kan vinnas, icke bör gifva sig in på hvad utskottet härutinnan föreslagit, nemligen att göra försäkringen obligatorisk för dessa grupper, utan att man måste finna sig i att en stor del af dem icke vidare kommer att tillhöra den obligatoriska försäkringen. Man kan göra detta därför, att de i de flesta fall redan förvärfvat pensionsrätt och i alla händelser kunna begagna sig af den i förslaget afsedda frivilliga försäkringen, hvarigenom dem ock är beredt tillfälle att förbättra den pensionsrätt, som de under sin försäkringspligtiga tid till äfventyrs förvärfvat.

Utskottet säger vidare, att utskottet anser, att afvikelse från grunderna till det föreliggande förslaget bör göras i så mätto, att vid meddelande af bestämmelser rörande uppfostringshjelp åt minderåriga barn afseende fästes äfven vid de oäkta barnen i de fall, der sådant låter sig göra. Hjelpen åt minderåriga barn kallas af den nya arbetareförsäkringskomitén barnpensionering, men denna benämning har i Kongl. Maj:ts förslag utbyts mot "uppfostringshjelp". Denna innebär icke någon fördel, afsedd att beredas barnen, utan är gifven med hänsyn till familjen, d. v. s. den är närmast ett appendix till hustrupensioneringen. Detta

framgår äfven deraf, att understödet icke skall utgå med större belopp än 30 kronor per år. Det är alldeles för litet, om man skulle tänkt sig understödet såsom något fristående sådant, men för hustrun, sedan mannen aflidit, är det nog en god hjälp att hafva dessa 30 kronor om året. Detta stadgande i Kongl. Maj:ts förslag har sålunda tillkommit för att hålla tillsammans familjebandet. Frågan om understöd åt oäkta barn är således något, som icke alls hör hit; det ifrågavarande stadgandet har en helt annan grund och ett helt annat ändamål. Utskottets anmärkning visar, att utskottet i denna punkt icke förstått, hvad som äsyftats med Kongl. Maj:ts förslag.

Utskottet säger vidare, att såsom en fyllnad till de genom lagen tillförsäkrade invaliditetsunderstöden och i så nära samband med dessa som möjligt borde anordnas en frivillig försäkring, som är för arbetarne mera fördelaktig än den uti § 56 af lagförslaget ifrågasatta. Det är den näst sista paragrafen i lagen, som handlar om frivillig försäkring. Nu är denna paragraf så afpassad, att den försäkrade skall få just precis, hvad som motsvarar värdet af hans insatser, då staten åtager sig administrationskostnaden. Utskottet vill nu, att denna försäkring skall anordnas på ett mera fördelaktigt sätt. För de penningar, man sätter in, kan man dock icke få mer, än de verkligen gifva. Jag vet icke, hvad utskottet tänkt sig, men jag förmodar, att det skulle vara något slags statsunderstöd. Sådant skulle dock bryta mot en af grundtankarne i förslaget, ty der är det icke meningen att gifva statsunderstöd åt arbetarne utan att gifva dem hvad de intjena med sina insatser.

Vidare yttrar utskottet, att vid de matematiska beräkningarnes utförande en lägre räntefot borde begagnas än den vid lagförslagets uppgörande använda. Den kalkyl, som åtföljer Kongl. Maj:ts förslag, är uppgjord efter en räntefot af $3\frac{1}{2}$ procent, men i lagförslaget är ju uttryckligen angifvet, att detsamma icke innebär någon absolut garanti för att räntefoten alltid skall kunna beräknas till $3\frac{1}{2}$ procent, utan tvärtom förutsättes i lagförslaget, att räntefoten kan blifva sådan, att man icke erhåller de pensioner, som med $3\frac{1}{2}$ procent ränta kunna gifvas, och att pensionernas belopp då måste ändras, med den inskränkning dock, att det förutvarande beloppet ansetts böra bibehållas för dem, som redan börjat uppbära pension, och att för de tider, som förflyta mellan revisionerna, skall beräknas den räntefot, som gälde vid periodens början. Tillika är det föreslaget, att, om brist visar sig i fonden, denna skall ersättas af staten. Således kan det icke för dem, som ingått i pensioneringen, vara något oväntadt, att, om räntan skulle falla, pensionen kommer att minskas, men att räntan skall falla så betydligt som med $\frac{1}{2}$ procent under så kort tid som den, hvilken förflyter mellan de särskilda revisionerna, är nästan otänkbart. Om den faller för någon kortare tid, ett år eller så, gör på grund af den försigtighet, hvarmed beräkningarne verkställts, intet till saken. Beräkningarne äro först gjorda af försäkringsinspektören och sedan kontrollerade af åtskilliga för-

Lagförslaget ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.
(Forts.)

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktigt oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

säkringsmatematici, hvilka alla förklarar, att beräkningarne gjorts med den största försigtighet. Försäkringsinspektören anger att, ehuru de ifrågavarande beräkningarne äro grundade på en räntefot af $3\frac{1}{2}$ procent, de troligen kunna stå sig äfven vid en räntefot af inemot 3 procent.

Pensionsbeloppen uppgå i medeltal till 250 kronor i 1:a klassen, 150 kronor i 2:a klassen och 90 kronor i 3:e klassen, och om räntefoten skulle varaktigt nedgå med en half procent och kalkylen befundes efter vunnen erfarenhet vara gjord så stram, att pensionsbeloppen behöfde jemkas i enlighet härmed, skulle dessa nedgå till i 1:a klassen 210 kronor, i 2:a klassen 130 kronor och i 3:e klassen 80 kronor. Detta är ju i alla fall icke någon nedgång, som behöfver verka afskräckande, och, såsom sagdt, torde man emellertid icke på många år behöfva tänka på den saken. För öfrigt lär ju icke någon kunna garantera, att en viss räntefot skall gälla i alla tider. Ifrågavarande lagförslag är afsedt för all framtid. Icke kan man då basera förslaget på en viss räntefot, utan man måste se till, att det innehåller möjligheter till modifikationer och jemkningar efter räntefoten och andra sig företeende förhållanden.

Härmed har utskottet afslutat de anmärkningar, deri utskottet bestämdt påyrkat ändringar i Kongl. Maj:ts förslag. Jag hoppas, att, genom hvad jag nu yttrat, kammaren må finna, att Kongl. Maj:ts förslag har företräden framför hvad utskottet ifrågasatt, och att utskottets yrkanden i dessa delar således icke måtte af kammaren godkännas.

Sedermera uppställer utskottet åtskilliga önskningsmål, om hvilka utskottet anser, att det behöfves en del utredningar, huruvida de böra och kunna genomföras på ett eller annat sätt. Såsom dylikt önskningsmål uppställer utskottet först och främst den mycket viktiga frågan om bidragens afpassande så, att fondbildningen kunde väsentligen minskas. Enligt Kongl. Maj:ts förslag, som är grundadt på en räntefot af $3\frac{1}{2}$ procent, har man tänkt sig, att en fond skulle komma till stånd af inemot 600 millioner kronor, då den oafsedt folkökningen uppnått jemvigt mellan inkomster och utgifter. Denna fond skulle bildas under loppet af 80 år. Under de första åren växer fonden hastigare, på senare tider mindre hastigt, till dess den slutligen uppnått jemvigt, så att inkomster och utgifter motsvara hvarandra. Nu vill utskottet, att man skulle undersöka, om icke fondbildningen kunde minskas. Jag ber då att få hänvisa dertill, att enligt Kongl. Maj:ts förslag beräkningen af afgifterna är byggd på försäkringsmatematiska grunder. För att icke afgifterna skola stiga i samma mån som utgifterna, har man afsett att bilda en fond, som kan hjälpa till att betäcka utgifterna. Om man minskar fondbildningen, d. v. s. icke upptager så stora försäkringsafgifter, som enligt försäkringsmatematiska grunder behöfvas för att under all tid betäcka utgifterna, måste förr eller senare den tidpunkt inträffa, då afgifterna blifva för höga i förhållande till försäkringens värde.

Detta är ett fel, som man begått i den tyska försäkringen; der har man försökt att undvika den stora fondbildningen, men foljden häraf har blifvit, att man måste förr eller senare råka i svårigheter, hvilka kunna blifva för hela försäkringen ödesdigra. Enligt hvad försäkringsinspektören i sitt propositionen bilagda yttrande å sid. 40 anför, skola veckoafgifterna inom den fjerde löneklassen i Tyskland för närvarande uppgå till 30 Pfennige, men beräknas att efter 80 år stiga till 66 Pfennige. Försäkringen skulle emellertid då, om den toges i en enskild kassa, kosta allenast 44 Pfennige. Om man minskar fondbildningen, måste alltid förr eller senare inträffa den tidpunkt, då afgifterna blifva större än motsvarande värde å försäkringen. Naturligtvis vill då ingen människa längre vara med i den försäkringen, ty man får samma förmån för billigare pris i hvilken enskild försäkringskassa som helst. Derfor måste jag för min del på det ifrigaste afråda att fondbildningen minskas. Hvad det beträffar att göra en fullständig utredning om dessa förhållanden, ber jag få bemärka, att en sådan redan finnes i de till ärendet hörande handlingar, men naturligtvis kan man än ytterligare klargöra den genom öfverskådliga tabeller, om så önskas. Om utskottet haft en matematiker vid sin sida, är det intet tvifvel, att han kunnat visa det rätta förhållandet med fondbildningen med tillhjelp af de siffror, som redan nu finnas att tillgå.

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
mågu till
arbete.
(Forts.)*

Utskottet framhåller härefter, att det skulle vara önskvärdt, att det möjliggjordes för arbetsgifvare och arbetstagare att på ett verksammare sätt än enligt den nu föreslagna anordningen deltaga i förvaltningen och kontrollera understödets utgående. Att döma efter hvad utskottet säger på andra ställen, uttyckes utskottet här åsyfta anordningar, motsvarande de tyska "Berufsgenossenschaften" eller dylika. För att med hvarandra närmare förbinda de särskilda, till tyska riket förenade staterna, sökte man, såsom känt torde vara, att göra statsinstitutionerna gemensamma för alla staterna. Sålunda söktes, när det blef fråga om försäkringsväsendet, att — i stället för att göra Bayern till ett distrikt, Hannover till ett, o. s. v. — förena alla yrkesarbetare af samma slag inom hela eller större delar af riket till ett. I öfverensstämmelse härmed blef förvaltningen af den tyska sjukdomsförsäkringen ordnad, men redan vid olycksfallsförsäkringen måste man lossa på detta system, som medförde ett allt för oformligt maskineri, och vid invaliditets- och ålderdomsförsäkringen blef det totalt öfvergifvet; der har man i stället sökt genomföra en territoriell indelning af riket. I Tyskland finnas sålunda i och för sistnämnda slag af arbetareförsäkring 31 särskilda distrikt eller förvaltningsområden, af hvilka åtskilliga äro hvad folkmängden beträffar vida större än det förvaltningsområde, som skulle omfattas af riks-försäkringsanstalten här i landet. Hvad nu beträffar, att arbetsgifvare och arbetstagare borde på ett verksammare sätt deltaga i förvaltningen, än enligt det kongl. förslaget skulle blifva fallet, så vill jag endast upplysa, att jag hittills icke kunnat utfinna något sätt, som lämpligare skulle befrämja ett sådant verk-

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)*

sammare ingripande från arbetstagares och arbetsgifvares sida i förvaltningen, än nu föreslagits. Hela den lokala administrationen är ju öfverlemnad åt nämnder, som bestå af fem personer — ibland tre, men i allmänhet fem — utsedde ordföranden af Konungens befallningshafvande samt två ledamöter bland arbetsgifvare och två bland arbetstagare. Dessa nämnder skola undersöka, huruvida för en person skall betalas afgift eller icke, hvilken som skall anses såsom arbetsgifvare, huruvida afgift är vederbörligen erlagd samt yttra sig, om en person skall anses såsom invalid och i så fall om beloppet af den pension, som bör honom tillkomma. Nog torde sålunda arbetstagare och arbetsgifvare här hafva tillfälle att i detalj kontrollera förvaltningen. Syftar åter utskottet på förvaltningen af de penningar, som flyta in, så är detta en helt annan fråga, och jag tror, att både arbetstagare och arbetsgifvare skola vara tacksamma från att slippa från den saken. Förvaltningen af dessa penningar bör väl lika som andra dylika ärenden öfverlemnas åt statens institutioner samt undergå revision, så att man kan kontrollera att medlen i öfverensstämmelse med de grunder, som äro fastställda, ändamålsenligt förvaltas. Att åter undersöka, huruvida försäkringsväsendet i sin helhet rör sig enligt försäkrings- tekniska grunder, kunna icke arbetstagare och arbetsgifvare gå i land med, utan förhållandenas invecklade beskaffenhet i detta afseende fordra, att en sådan undersökning verkställas af i dylika frågor särskildt förfarna personer.

Vidare uppställer utskottet såsom önskningsmål, att afgifter och understöd så afvägas, att statens omedelbara bidrag komma understödstagarne i möjligast lika mått till godo. Det är nu icke närmare förklaradt hvad utskottet härmed menar, men man kan möjligen ana hvad yttrandet åsyftar. Åsyftas dermed hvad jag antager och kommer icke från någon af utskottets ledamöter en närmare förklaring, som anger, att frågan har större betydelse, än jag föreställer mig, så har jag i fråga härom för närvarande endast att säga, att utskottets hela anmärkning i denna del är af så ytterst ringa betydelse, att det icke lönar sig att göra någon utredning härom. Den skulle draga alldeles för lång tid i förhållande till den ringa betydelse frågan har.

Utskottet uttalar äfven det önskningsmålet att åldersgränsen för den nuvarande generationen för delaktighet i invaliditetspensioneringen måtte höjas till 55 år. Detta vore samma åldersgräns, som arbetareförsäkringskomitén föreslagit, men Kongl. Maj:t har på grund af kostnadsskäl nedsatt åldern till 40 år. Detta är helt och hållet en penningfråga. Statens bidrag vid 40 år såsom åldersgräns skulle uppgå till ungefär 1,400,000 kronor om året. Är det åter meningen att taga med i försäkringen den nuvarande generationen intill 55 år, så blir det årliga statsbidraget ungefär $2\frac{1}{2}$ millioner kronor. Men dessutom är att märka, att pensionerna, som kunna tillkomma åldersgrupperna mellan 40 och 55 år, blifva jemförelsevis små emot kostnaden därför, hvadan fördelen för dessa personer att få komma in i försäkringen är jemförelsevis

ringa i förhållande till den tunga, dem åläggas, och den kostnad, staten måste för ändamålet vidkännas.

Ytterligare anser utskottet det vara ett önskningsmål, att sättet för uppbörderna af afgifterna medelst infästade af märken i en pensionsbok utbytes mot något på samma gång beqvämare och tillförlitligare sätt. Det har naturligtvis funderats hit och dit i afseende å hvilket, som skulle vara det lämpligaste sättet för afgifternas uppbärande, och Kongl. Maj:t har kommit till det resultat, att det icke finnes något, som kan jemföras med märkesystemet. Detta system har emellertid kommit något i misskredit genom det sätt, hvarpå det genomförts i Tyskland. Der finnas, såsom jag nämnt 31 anstalter, hvar och en af dessa har fyra märken. Det finnes sålunda 124 olika märken, och om man använder origtigt märke, så blir detta antingen utan giltighet eller också skall likvid ske emellan de särskilda distrikten, hvilket allt vållar ett förfärligt trassel i bokföringen. Vidare var icke i Tyskland föreskrifvet att märkena skulle makuleras, hvaraf blef en följd, att ett infästadt märke kunde borttagas och säljas och arbetsgifvaren blifva åtalad eller antastad för att icke hafva fullgjort sin lagbestämda skyldighet. Detta har vållat mycket obehag, och det blef därför nödvändigt göra ändring i förfarandet. Slutligen välla de invecklade föreskrifter, som i Tyskland gälla rörande grunderna för afgifternas beräkande, ständiga tvister mellan arbetare och arbetsgifvare om märkenas belopp. Alla dessa olägenheter äro emellertid förebyggda i det svenska förslaget.

Förhållandet torde vara, att i de ämnen, hvari utskottet ansett en ytterligare utredning önskvärd, all utredning, som rimligen kan begäras, redan finnes att tillgå dels i arbetareförsäkringskomitéernas betänkanden, dels ock i Kongl. Maj:ts proposition och den dervid fogade bilagan, så att allt det material, som behöfts för att utskottet skulle kunnat bilda sig ett omdöme i dessa frågor, torde redan föreligga.

Med anledning af hvad jag nu anført måste jag hemställa till kammaren, huruvida det icke skulle vara lämpligast att afslå utskottets förslag om vissa afvikelser från grunderna i Kongl. Maj:ts och om vidare utredning i vissa angifna afseenden. Huruvida åter kammaren nu bör bifalla Kongl. Maj:ts förslag, det må kammaren sjelf bedöma. Denna fråga är naturligtvis ytterst omfattande och af stor betydelse; i afseende på en sådan fråga kännes det stundom såsom en olägenhet och en brist i vårt riksdagsmaskineri, att ett ärende icke kan förklaras hvilande till en följande riksdag, ty vore sådant möjligt, är jag öfvertygad, att det i förevarande fall skulle vara till fördel för sjelfva saken. Hvar och en hade då tillfälle att under årets lopp närmare begrunda densamma och bilda sig en öfvertygelse, till dess den slutligen förekomme till afgörande. Skulle nu kammaren låta frågan helt och hållet falla, beder jag kammaren besinna, hvad intryck sådant skulle göra i landet. Frågan om arbetareförsäkringen väcktes vid 1884 års riksdag och har sedermera varit föremål för Konungens oafslätliga

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. försük-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

omsorger. Två komitéer hafva på frågan nedlagt mycket arbete. Myndigheter och alla vederbörande hafva lemnats tillfälle yttra sig. Tvenne gånger hafva förslag om olycksfallsförsäkring af Kongl. Maj:ts förelagts Riksdagen, men af Riksdagen afslagits. Derigenom att frågan stått på dagordningen under så lång tid, hafva naturligtvis hos de grupper af samhällsmedlemmar, som här afses, väckts förhoppningar, som aldrig kunna dö. Inom andra länder har denna fråga vunnit allt mer och mer terräng och man arbetar fortfarande öfverallt på densamma. Tyskland har löst den på sitt sätt och Österrike till en del på sitt, Frankrike delvis, nemligen i afseende på grufarbetarne, och derjemte har deputeradekammaren antagit ett förslag till obligatorisk olycksfallsförsäkring, hvilket för närvarande hvilat hos senaten. I Norge har en lag om olycksfallsförsäkring för arbetare och i Danmark lag om ålderdomsförsörjning antagits. Schweiz har principiellt antagit olycksfallsförsäkringen bland ämnen för sin lagstiftning. Jag tror icke, att kammaren under sådana förhållanden kan undgå att på allvar taga i tu med densamma. Det är gifvet, att olika åsigtter skola finnas om en sådan fråga som denna, men jag tror mig bestämdt kunna säga, att något billigare förslag än detta knappast torde kunna framställas. Detta framgår i synnerhet vid en jämförelse med förhållandena i Tyskland och Norge. Man finner genast en betydlig skilnad i kostnaden.

Ser jag särskildt till, huru förslaget kommer att drabba arbetsgifvarne, tror jag, det måste erkännas, att den börda, dem påläggas, här blifver mindre än i andra länder, som infört arbetareförsäkring. Jag förmodar, att alla sett den sammanfattning af kostnaderna, som förekommer i Kongl. Maj:ts proposition. Enligt denna skulle arbetsgifvarnes särskilda bidrag till försäkringen årligen uppgå till 1,813,000 kronor, under det att arbetarnes skulle utgöra 3,414,000 kronor. De förres bidrag skulle uppgå till ungefär 1 procent af arbetslönen, under det att i Tyskland arbetsgifvarnes bidrag uppgå till ungefär 4 procent af arbetslönen. Nu lära, såsom jag tror, många anse, att arbetsgifvarne i verkligheten komma att få betala äfven arbetarnes bidrag. För min del tror jag ej, att detta påstående är riktigt. Hvem som ytterst kommer att betala dessa bidrag, beror på den allmänna ekonomiska lagen om förhållandet mellan tillgång och efterfrågan, och under olika förhållanden kommer det att ställa sig mycket olika. Jag tror för min del, att, om försäkringen införes, det icke skall dröja mera än ett par år, förr än hela denna fråga är utjemnad och ingen människa vidare tänker derpå. Kostnaden för försäkringen kommer att ingå såsom en gifven faktor i de ekonomiska förhållandena, men kan naturligtvis under vissa omständigheter dock, utan att sådant nämnvärdt märkes, komma att inverka på arbetslönnernas belopp.

Jag har icke något vidare att tillägga; jag hoppas, att det beslut, kammaren slutligen kommer att fatta, måtte blifva till landets sanna nytta.

Herr Dickson, Robert: Det förslag, som blifvit af Kongl. Maj:t framställt, innebär så mycket nytt, rör sig om så ovanliga belopp och sträcker sig öfver en så lång framtid, att man må inför detsamma ställa sig tveksam. Jag tror icke heller, att den allmänna meningen i landet ännu stadgat sin uppfattning i frågan, och jag föreställer mig, att äfven mängen i kammaren icke heller hunnit längre. För den, som varit ledamot i utskottet, har saken nödvändigtvis ställt sig annorlunda; han har ej kunnat undgå att fatta sitt beslut; och för min del har jag utan tvekan ställt mig på det kongl. förslagens ståndpunkt, möjligen med en och annan afvikelse i detalj. Jag tror, att förslaget är särdeles väl genomtänkt samt att det också skall visa sig utförbart.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet hänvisade till den lagstiftningsverksamhet, som i utlandet egt rum för att ordna förhållandet med arbetarne, i händelse arbetskraften upphör. I Schweiz har obligatorisk arbetareförsäkring i princip blifvit erkänd. I Frankrike har den genomförts i afseende på en viss klass af arbetare. Hos de folk, som stå oss närmast, de germaniska och skandinaviska, har frågan kommit vida längre. Obligatorisk olycksfallsförsäkring är genomförd i Österrike, Tyskland och Norge. I Danmark lemnas ålderdomsunderstöd. Island till och med har lagstiftat något i denna riktning. Och i Tyskland finnes en invaliditetsförsäkring, som utgjort grunden vid utarbetande af nu föreliggande förslag. Jag tror därför, att man i Sverige icke skall kunna undgå att lösa denna fråga. Behofvet deraf föreligger, till stor del grundadt i arbetsklassens förändrade ställning. Industrien är numera mer än förr storindustri och arbetarne vida mer rörliga och flyttande än förut. Det äldre sättet att försörja dem på ålderdomen är kanske icke vidare tillämpligt; och det behöfves att på något sätt ordna saken så, att icke hela arbetsklassen vid framskriden ålder kanske kommer på fattighuset. Det kongl. förslaget afser att lemna invaliditetsförsäkring, att bereda understöd, då varaktig oförmåga till arbete är för handen, och derigenom tyckes förslaget hafva träffat just det rätta; men en sådan försäkring måste enligt min tanke vara obligatorisk, eljest blir det ingenting af. Af den inledning, som finnes i utskottets betänkande och som redogör för förhållandena utomlands, synes, att sedan början af 1850-talet i Frankrike funnits en pensionskassa, som äfven varit understödd af statsmedel för att bereda ålderdomsunderstöd åt arbetare, men att dessa icke i önskvärd mån användt kassan, som mer anlitas af andra än sådana, som varit egentliga arbetare. En kassa i liknande syfte, som finnes i England, användes icke heller i önskvärd grad. Vänder man sig till våra inhemska förhållanden, finner man äfven, att den verksamhet, som funnits, icke varit nog omfattande. Försäkringsstatistiken utvisar, att ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna tillsammans hafva ett kapital på 38 millioner. Det är ju bra litet mot den försäkring, som det kongl. förslaget afsett, nemligen *pensioner* på 30 millioner årligen. Man tror, att många äro olycksfallsförsäkrade i vårt land. Antaget, att alla kollektiva försäkringar afse arbetare, så äro något mer än 70,000

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

(Forts.).

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.).

försäkrade. Det är ju ganska ringa mot den skara, som omfattas af det kongl. förslaget. De sjukkassor, som nu äro organiserade, hafva icke mer än något öfver 41,000 delegare, och af dem äro många, som icke skulle omfattas af denna försäkring. Orsaken, hvarför särskildt ålderdomsförsäkringen måste vara obligatorisk, är den långa risken. Man kan dröja att försäkra egendom emot brandskada, ända till dess den brinner, och att taga olycksfallsförsäkring, till dess man blir sjuk eller drabbas af olycka, men man kan icke uppskjuta att bereda sig för ålderdomen, till dess den är för handen, man måste tänka derpå i ungdomen, och det är just därför som tvånget måste finnas. Man måste således tvinga folket att tänka på sin ålderdom, och gifver icke försäkringen denna obligatoriska egenskap, kan den ej blifva nog omfattande och beräkningarne ej nog pålitliga.

En sådan arbetareförsäkring måste vidare, så vidt jag förstår, i främsta rummet bekostas af arbetarne sjelfve. Samhället lemnar sina medlemmar fattigunderstöd, då behof deraf förefinnes; men den, som vill hafva bättre understöd än fattigvården, måste sjelf dertill bidraga. Lagstiftningen afser äfven, att arbetsgifvaren skall dertill bidraga. Dertill finnas två anledningar; den ena är den, att, såsom man äfven i Sverige anser, arbetsgifvaren är skyldig att bidraga till olycksfallsförsäkring af sina arbetare, vare sig man stadgar försäkringspligt eller ansvarspligt. Vidare har han en moralisk pligt att tänka på sina arbetares ålderdom. Denna har i vår lagstiftning vunnit uttryck uti legostadgan, som stadgar husbondens skyldighet att icke förskjuta ett tjenstehjon, hvilket sedan sitt 30:de år tjenat honom redbart.

Det är naturligt, att ett så vidt omfattande förslag icke kan ordnas så, att hvarje försäkrad får sitt särskilda konto och hvarje insättning der antecknas. Det skulle blifva ett aldeles förfärligt tidsödande och kostbart arbete. Frågan löses derigenom, att hvarje arbetare har sin bok, deruti märken insättas. Derigenom undvikas omgångarne med särskild bokföring, och arbetaren kan sjelf kontrollera hvad honom bör tillkomma.

Denna föreskrift, att både arbetstagaren och arbetsgifvaren skola bidraga, begränsar omfånget af försäkringen. Man måste således utesluta alla dem, som icke hafva någon arbetsgifvare, ty man vet icke, hvem man då skall hålla sig till för märkenas infästade. Äfven de, som endast hafva bostad, kost och kläder, blifva uteslutna, ty arbetsgifvaren har då intet att hålla inne för afgiften. Lösa arbetare måste också uteslutas, äfvenså arbetare, som arbeta mindre än en vecka på samma ställe. I Tyskland försökte man taga dessa med genom stadgan, att den arbetsgifvaren, der de första dagen i veckan äro anställda, skall insätta märken i boken; men det synes mig ganska oresonligt, att just denne arbetsgifvaren skall bära kostnaden. Ingen kommer kanske då att vilja lemna arbete första dagen, och arbetarne få då aldrig börja sitt arbete. Man kan icke heller, såsom en reservant föreslagit, stadga, att för hvarje dag ett märke skall insättas i boken; det skulle medföra en förfärlig omgång och arbete. För öfrigt äro

desse löse arbetare, som endast arbeta en dag här och en dag der, icke af den betydelse, att man för deras skull bör undanskjuta eller försvåra tillämpningen af hela lagen.

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.).*

För denna försäkring påräknas således bidrag från både arbetare och arbetsgifvare. Detta utesluter naturligtvis icke, att staten i någon mån bidrager, särskildt för bestridande af kostnader vid förvaltningen samt genom beredande af garanti för pensionernas utgående. Men fondbildning blir i alla fall nödvändig, och i hvad mån den det är, synes deraf att, när försäkringen hunnit till sin fulländning, beräknas utgå årligen 31 millioner, hvaraf 20 millioner i räntor och 11 millioner i bidrag genom afgifter. Tager man således bort denna fond, måste afgifterna ökas i motsvarande mån. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet påpekade, att i Tyskland, der dock fondbildning finnes, afgifterna komma att uppgå till 66 Pfennige i veckan, ehuru försäkringen icke är värd mer än 44 Pfennige. Borttoges fondbildningen, är det sagdt mig, att afgifterna skulle stiga från 40 öre till 1 krona i veckan och i motsvarande proportion för de lägre afgifterna. — Man har funnit denna fondbildning svår och omöjlig, men det är kanske endast därför, att den är ovanlig. I bilagan till den kongl. statsverkspropositionen erinras, att depositionerna i sparbanker och enskilda banker ökats under 20 år med 500 millioner kronor eller nära nog det belopp, hvartill fonden skulle uppgå. Enskilda och aktiebankernas insättningar sluta på omkring 800 millioner kronor. Om man tänker på det sätt, hvarpå fonden skulle disponeras, så uppgår statsskulden till 278 millioner och hypoteksbankernas skuld till 318 millioner, således en tillgång på obligationer på omkring 600 millioner kronor. Vidare finnas kommunallån till belopp af omkring 175 millioner. Så komma inteckningsbolag, hypoteksföreningar och enskilda jernvägar, så att det nog läser blifva tillfälle att använda och disponera penningarna. — Man finner dock sjelfva samlandet äfventyrligt och befarar, att det skall göra sig känbart. Det är dock känt, att åtskilliga lifförsäkringsbolag finnas i landet, och att dessa, för att fullgöra sina förbindelser, af de premier, de uppbära, årligen göra afsättningar till lifräntefonder. De afsättningar, som gjordes 1893, uppgingo till 5½ millioner eller två tredjedelar af det belopp, som här är i fråga att till en början årligen afsätta. Detta har icke medfört någon känbar rubbning i våra närings- och affärsförhållanden.

Med den uppfattning, hvartill jag kommit i anslutning till den kongl. propositionen, kan jag för min del icke gilla det uttalande, hvarmed utskottet framkommit, och hvilket afser att begära en ny utredning, i enlighet med hvad utskottet anser sig böra förorda på sid. 54. Bifalles detta utskottets betänkande, besluter Riksdagen dermed, att ett kommande förslag bör vara grundadt på de af utskottet uttalade principerna.

Dessa innebära först, att försäkringen skall omfatta s. k. lösa arbetare, betings- och styckarbetare, jordtorpare samt mindre sjelfförsörjare. Om de löse arbetarne har jag haft tillfälle att nyss yttra mig. Beting- och styckarbetare torde ofta vara i den ställ-

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete
(Forts.).

ningen, att de verkligen äro att räkna såsom arbetare, men ibland äro de snarare att anse såsom entreprenörer och sjelfförsörjare. Jordtorpare skulle kunna tagas med, om jordegaren anses såsom arbetsgifvare och förskjuter afgiften för dem, men jag tror, att frågan är för tidigt väckt. En mängd af dessa kategorier omfattas af försäkringen, derigenom att dertill hörande individer, innan de blefvo löse arbetare, sjelfförsörjare o. s. v., varit i tjenstehjonsförhållande åtminstone under 5 år och derigenom inträdt i försäkringen samt blifvit delaktige af pensionsrätten. Det vanskliga uti att mottaga sjelfförsörjare ligger deruti, att dessa då finge erlagga både arbetstagarens afgift och den som eljest betalas af arbetsgifvaren, således nära dubbel afgift. Det torde då blifva svårt att utkräva denna. Skall den utmätas såsom skatterna eller på annat sätt? Tycker man, det är hårdt att innehålla hvad en arbetare förtjenar, blir det kanske ännu svårare att hos sjelfförsörjare utmäta materialier eller annat, hvarmed han drifver sin rörelse.

Utskottet har emellertid föreslagit, att alla dessa kategorier skola medtagas, men det är temligen outredt, med huru många personer understödstagarnes antal härigenom skulle ökas. Utskottet antager 50 proc., men jag har äfven hört uppgifvas såsom sannolikt 70 proc. Att afgifterna komme att högst väsentligen ökas är påtagligt. De komma att ökas ännu mera derigenom, att utskottet (sid. 55) föreslår den nu levande generationens mellan 40 och 55 år upptagande bland de till försäkring berättigade. På sid. 34 finnas uppgifter angående afgifternas belopp. Med en ökning i de försäkrades antal af 50 proc. skulle summan af enskildes bidrag uppgå till 7,800,000 och statens till 6,500,000 kronor, afven om man icke antager någon ökning af förvaltningskostnaden. Mellan 30 och 80 år skulle enskildas afgifter och statens bidrag ökas till tjugu millioner. Efter åttio år skulle pensionen uppgå till 45 millioner kronor.

Utskottet, som genom detta gjort saken nästan omöjlig, har för att ytterligare öka svårigheterna sagt, att fondbildningen borde väsentligen minska. Jag har redan angifvit, huru en sådan åtgärd skulle verka, men tillåter mig att ytterligare göra några anmärkningar om utskottets motivering. På sid. 46 säges det, att fondbildningen icke är nödvändig för den ifrågasatta statsförsäkringen. Motivet skulle vara, att staten kan förskjuta penningar, eller också att man kan låta dem, som äro i försäkringen, betala mer, än den är värd.

Det yttras på sid. 44, att beräkningarna borde vara sådana, att de kunde gälla åtminstone ett århundrade framåt. Men nu är det ju föreslaget att revisioner skola ske hvart 10:de år. Och äfven om man tänker sig, att en försäkring skulle gälla, så länge en person qvarstode i försäkringsanstalten — längre behöfver den icke gälla — är det så, att, då försäkringen börjar vid 18 års ålder och åldersgränsen är 80 å 90 år, den längsta tid, för hvilken beräkningarna skulle gälla, är 60 å 70 år. Att säga 100 år, det

är detsamma som att säga, att folk i allmänhet skulle lefva 120 år.

Ett annat yttrande på sidan 45, som förefaller anmärkningsvärdt, är det, "att sänkning af pensionernas belopp blefve så mycket känbarare, som med räntefotens fall helt naturligt följer ett lägre penningvärde". Detta skulle bero på något i naturen förknippadt förhållande mellan dessa omständigheter. Nu hafva räntorna fallit oupphörligt sedan år 1880, men ännu har jag icke hört talas om något fallande penningvärde, som skulle yttra sig i stigande värden på jordbrukets och bergsbrukets produkter m. m. Sådana glädjande erfarenheter hafva ännu icke visat sig. Tvärtom hafva prisen på spannmål, kreatur, jern o. s. v. fallit, och jag har icke heller hört talas om stigande fastighetsvärden. Jag tror därför, att sammanställningen mellan räntefoten och penningvärdet är alldeles ohållbar, och jag kan icke finna, att ett sådant uttalande bör framgå såsom Riksdagens beslut.

Utskottet talar också på sidan 47 om det origtiga uti att uppsamla ofantliga kapital, »som i hufvudsak ej komma till omedelbar användning förr än vid en tid, då deras penningvärde torde hafva i väsentlig mån sjunkit och de lemna en afkastning, som antagligen såväl på grund af en lägre räntefot som till följd af penningvärdets fall är mindre än den, som de nu lemna». Om detta yttrande vore sant, skulle det vara origtigt att folk samlade kapital genom att göra insättningar på sparbank; hellre då lägga ned penningar i lösören eller fastigheter. Att sätta in penningar i sparbanker skulle vara skadligt därför, att, när insättarne på gamla dagar taga ut dem, äro de icke så mycket värda som när de satte in dem. Jag tror icke, att utskottet sjelft menar så, ty det talar om att på frivillighetens väg söka förmå folk att åstadkomma en sparpennning. Men jag tycker icke, att yttrandet är sådant, att det bör vinna Riksdagens godkännande. Om man nu stryker fondbildningen — ja, då kunna de bristande medlen icke åstadkommas annorlunda än antingen genom *nedläggning af pensionsbeloppen* eller genom *höjning i afgifterna* eller genom *statsbidrag*.

Att *sätta ned pensionsbeloppen* är möjligt, men de äro icke så stora, att man kan nedsätta dem i någon väsentligare mån, ty de uppgå icke ens alltid till fullt fattigunderstöd. Pensionsbeloppen äro i medeltal för 1:a klassen — 250 kronor, för 2:a klassen — 150 kronor och för 3:e klassen — 90 kronor. Värdet af full fattigförsörjning beräknas i allmänhet på landet till 94 kronor, i Småland, Östergötland och Halland till 81—86 kronor, i Malmöhus län 110 kronor, i Norrbottens län stiger det till 135 kronor, hvilket också är medeltalet för fattigförsörjningen i städerna. I Stockholm är det 176 kronor och i Göteborg 143 kronor. Det skulle ju icke vara värdt att hafva denna pension, om den vore så ringa, att den icke vore bättre än full fattigförsörjning.

Att *höja afgifterna* öfver hvad försäkringen verkligen är värd, torde icke vara möjligt, det har herr statsrådet och chefen för civildepartementet redan påvisat.

Återstår således *statsbidraget*, och det är väl så utskottet tänker, *Första Kammarens Prot. 1895. N:o 26.*

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig aför-
måga till
arbete.
(Forts.)

då det på sidan 50 säger: ... »så torde bidrag i samma syfte af allmänna medel, uttaxerade efter andra grunder, vara berättigade, äfven utan sådan begränsning af dessa bidrags användande, som uti lagförslaget afses». Denna sats finner jag vara ganska farlig. Det innebär, att staten är egentligen den, som skall lemna pension. Det är ett socialistiskt yttrande och leder för öfrigt till statsutgifter, som staten icke kan bära. Minskas fondbildningen, så kunde statens utgifter, utöfver hvad Kongl. Maj:t beräknat, stiga med 20,000,000 kronor.

Utskottet har också ansett, att försäkringen borde omfatta öakta barn. Det är icke vanligt i någon pensionskassa, och jag tror icke heller det är praktiskt, därför att det är ofantligt osäkert, hvilken som är fader till det öakta barnet.

Utskottet anser också, att man borde beräkna en lägre räntefot än den förslaget upptager. Detta vore kanske riktigt, om icke någon jemkning kunde ske under hela tiden, men då den kan ske genom den hvart tionde år företagna revisionen, tycker jag det är rätt att lemna dessa arbetare, som tvingas att ingå i försäkringen, den ränta, som för närvarande lägst kan erhållas. Postsparbanken lemnar 3,6 proc. och skall då sjelf bestrida förvaltningskostnaderna. Här förutsättas icke mer än 3½ proc., och då skall staten bestrida alla kostnader och dessutom ikläda sig garanti. Jag tror, att Kongl. Maj:t förfarit rätt, då Kongl. Maj:t föreslagit en räntefot af 3½ procent.

På sidan 55 yttrar utskottet såsom ett önskningsmål: *att afgifter och understöd så afvägas, att statens omedelbara bidrag komma understödstagarne i möjligast lika mått till godo.* Jag har trott, att detta skulle förklaras genom ett yttrande, som förekommer på sidan 48, öfverst: »Sälunda har den tredje pensionsklassen kommit att intaga en något sämre ställning än de båda öfriga genom de statsbidrag till hustru- och barnpensionering, som komma de försäkrade inom sistnämnda klasser till godo». Således bland annat genom bidrag till hustrurs pensionering hafva de öfre klasserna blifvit gynnade, men icke kan bidrag till hustrupensionering lemnas för tredje klassen, när klassen endast omfattar qvinnor. Icke har utskottet väl haft den meningen, att försäkrade qvinnors män äfven skulle vara omfattade af försäkringen?

Slutligen säges också, »att sättet för uppörden af afgifterna medelst infästande af märken i en pensionsbok utbytes mot något på samma gång beqvämare och tillförlitligare sätt»; och det talas om möjligheten att föra listor öfver arbetarne. Men detta finner jag omöjligt. Om det är svårt att föra listor öfver de ständiga arbetarne, huru skall det vara möjligt att föra listor öfver lösa arbetare. Skall arbetsgifvaren för hvarje dag afgifva en förteckning öfver de arbetare, som äro hos honom anställda, och skola dessa förteckningar sammanföras och bearbetas, torde det blifva ett mycket omfattande arbete.

Herr talman! Jag tror mig härmed hafva gifvit skäl för den åsigt jag har, att Kongl. Maj:ts förslag i sig sjelft är rätt och godt, men att utskottets förslag är egnadt att föra frågan på af-

vägar. Jag tror dock icke, att i frågans nuvarande skick man skall kunna ena sig om att antaga Kongl. Maj:ts förslag, ty jag tror, att, så omfattande som frågan är, behöfver den blifva mera känd i landet, innan representationen deri fattar beslut. Våra författningar känna icke sättet att bereda en fråga genom att uppskjuta den från en riksdag till en annan, men det skulle kunna låta sig göra, om Riksdagen för denna gång låter den falla men derjemte anhåller, att Kongl. Maj:t till nästa Riksdag måtte ånyo framlägga förslaget. Jag ber därför att få föreslå, att Kammaren med afslag på utskottets hemställan må förklara, att Kongl. Maj:ts proposition i anseende till ämnets omfattning icke för närvarande kan bifallas, samt för sin del besluter, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade för nästa års Riksdag ånyo framlägga förslaget, antingen oförändradt eller med de förändringar Kongl. Maj:t till äfventyrs må finna böra vidtagas.

Jag tillåter mig uttala min sympati för förslaget, att det af Kongl. Maj:t ifrågasatta beloppet måtte afsättas såsom grund för det statsunderstöd, som vid frågans reglerande skall tagas i anspråk, och jag hoppas, att om också icke nu frågan kan lösas, denna viktiga fråga, då den en gång blifvit stäld på dagordningen, icke skall falla.

Herr Almgren, Fredrik: De väsentligaste betänkligheter, som man i allmänhet hyser mot det kungliga förslaget, synas mig vara *dels i ekonomiskt hänseende*, att den lag, som Kongl. Maj:t sålunda föreslagit, skulle kunna vålla afsevärda rubbningar i våra näringar, i våra industriella förhållanden, *dels i socialt hänseende*, att förslaget skulle innehålla allt för mycket stats-socialism. Af utskottets uttalande i senare delen af dess motivering framgår visserligen, att utskottet anser sig dels hafva bemött dessa betänkligheter och funnit dem icke beaktansvärda, dels ansett dem kunna häfvas genom framställande af vissa ändringsförslag. Men utskottets sätt att bevisa detta synes mig icke vara det rätta. Det går icke rakt på saken. Tvärt om innefattar den förra delen af utskottets motivering en hel mängd abstrakta spekulationer, och i många fall synes utskottet anföra starkare skäl *mot än för* utskottets slutmening. Ehuru jag i mångt och mycket ansluter mig till det resultat, till hvilket utskottet kommit, kan jag naturligtvis, på grund af hvad jag nyss anfört, icke hänvisa till utskottets motivering såsom stöd för min åsigt i ämnet. Jag skall därför anhålla, herr talman, att i korthet få sjelfständigt beröra dels några af dessa nyss nämnda betänkligheter, dels några af de förändringar, som utskottet här har föreslagit, och hvilka jag i likhet med utskottet anser böra företagas, om lagen skall blifva till båtнад för landet.

Hvad nu först *de ekonomiska* betänkligheterna beträffar, frågar jag mig: hvad skulle då här egentligen ifrågasättas, ifall nu det sålunda i viss mån förändrade förslaget blefve lag? Jo, att vid hvarje aflöningsstillfälle af arbetaren och arbetsgifvaren tillsammans afsattes en viss procent af aflönningen, för att denna summa, öfver-

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

(Forts.)

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.

(Forts.)

lemnad till och förräntad af staten, måtte vid inträffande invaliditet kunna användas till ett understöd åt arbetaren tillräckligt stort att skydda honom mot nöd. Ligger häri någon fara för ekonomiska rubbningar? Jag tror det icke, ty sådant sker ju alla dagar inom stora grupper af vår industri, vid våra jernvägsanläggningar, vid våra större fabriker. Allt beror på, huru stor procent af aflöningen som afsättes. Nu visa de statistiska utredningarna och matematiska beräkningarna, som åtfölja Kongl. Maj:ts förslag och komiténs utlåtande, att om arbetare och arbetsgivare tillsammans för hvarje dagaflöning afsätta 4 öre, så är detta tillräckligt för att i invaliditetsfall i medeltal bereda åt arbetaren ett understöd af 150, 130, 110 kr., beroende på den räntefot, enligt hvilken medlen kunna förräntas. Men fyra öre om dagen är icke mer än två procent af en årlig lön af 600 kronor. Det är således icke något afsevärdt.

Vidare är ifrågasatt ett statens bidrag, som skulle utgå under de första 30 åren efter lagens trädande i kraft med 3,400,000 kr., under de derpå följande 50 åren med 4,400,000 kr., men det är äfven beräknadt, att samtidigt fattigvårdstungan skulle minskas med öfver 3 $\frac{1}{2}$ millioner. Äfven om man icke vill erkänna denna beräknings rättighet, måste man dock medgifva, att det statsbidrag, som här kan komma i fråga utöfver fattigvårdsbidragen, väl icke bör kunna rubba våra statsfinanser eller i anmärkningsvärd mån öka våra skatter.

Slutligen är här ifrågasatt bildande af en fond, som utskottet framhåller under vissa förhållanden kunna stiga ända till en milliard. Det är visserligen sant, att genom en sådan summa samlad och förvaltd på ett ställe, om den uteslutande användes till uppköp af statsobligationer, kunde vållas verkliga rubbningar i landets ekonomiska förhållanden. Men dylika förutsättningar behöfva alls icke göras. Jag förstår icke, hvarför dessa belopp, samlade på olika ställen i landet, nödvändigt skola sammanföras på ett centralställe. De kunde ju stanna i de större städerna och i länen och der förvaltas i skilda fonder; och redan derigenom, att milliarden delades i 30 olika fonder på 20, 30 millioner, skulle många af betänkligheterna mot summans storlek försvinna. Derjemte skulle fonden, på detta sätt fördelad, lätt kunna användas till beviljande af billiga lån åt jordbrukare och industriidkare och således blifva till gagn och icke till skada för den ekonomiska ställningen i landet, och detta efter mitt förmenande i sådan grad, att de genom denna decentralisering ökade förvaltningskostnaderna skulle mer än tillräckligt ersättas. Jag kan således icke finna, att alla dessa betänkligheter, som i ekonomiskt afseende framstälts, äro afsevärda, förutsatt att några jemkningar i det kungliga förslaget vidtagas, främst beträffande fondens förvaltning.

Hvad åter anmärkningarna i *socialt* afseende beträffar, frågar jag mig äfven der: hvad skulle ske, ifall detta förslag antoges? Jo, hvarje arbetare, som varit verksam under 5 års tid skulle i händelse af invaliditet erhålla ett ringa understöd. Understödet skulle ökas i mån som längre tid förflutit till dess han blifvit

oförmögen att arbeta, och utgå i förhållande till det belopp, som arbetaren och arbetsgifvaren tillsammans lemnat. Skulle här ligga någon statssocialism? Visserligen har jag inom utskottet hört det resonnementet: att det är ej arbetaren som betalar utan endast arbetsgifvaren, att denne söker ersättning hos konsumenterna, att konsumenterna utgöra samhället och att det sålunda är samhället som erlägger arbetarens bidrag. Men detta är ett alltför långsökt resonnement. Jag kan ej finna, att här någon stats-socialism kommer i fråga.

Vidare ifrågasättes statsbidrag till hustrurs och barns pensionering. Detta synes mig endast vara en, om jag så får säga, förädlad form af fattigunderstöd.

Kommer jag så till statsbidraget för upptagande i försäkringen af den nuvarande generationen, så måste jag säga, att detta är någonting som icke tillhör lagens väsende; det är någonting som försvinner med denna generation. Det kan således icke heller på denna grund sägas att lagen innebär någon statssocialism.

Det enda betänkliga i denna riktning är efter mitt förmenande det statsbidrag, som skulle utgå till de mindre bemedlade arbetsgifvarne såsom en hjälp åt dem för bidraget till arbetareförsäkringen. Denna del af förslaget måste omarbetas, det är min öfvertygelse, ty eljest kvarstår en viss statssocialism, som icke bör finnas. Men ändringen kan ganska väl ske i den rigtningen, att vissa arbetsgifvare, som hafva mycket bättre ställning än andra, såsom kapitalister och handlande, få erlägga högre afgifter än t. ex. fabrikanter och jordbrukare. Jag kan således icke heller finna, att de anmärkningar, som uppstått mot förslaget såsom gående på något sätt i statssocialistisk rigtning, äro befogade eller af den natur, att de ej mycket lätt kunna undanrödjas.

Jag skall nu ytterligare beröra ett par af de förändringar, hvilka utskottet föreslagit, nemligen dem, hvilka sammanhånga med försäkringens egenskap af tvångsförsäkring. Kongl. Maj:t delar arbetarne i 2:ne klasser: *de som hafva 10 kr. och deröfver i veckolön, och de som hafva mindre*; och Kongl. Maj:t vill åt de förra bevilja högre pensionsbelopp, naturligtvis under vilkor, att äfven premierna som inbetalas blifva större, d. v. s. att arbetsgifvarne i viss mån betala mera för dessa arbetare än för andra. Detta synes mig icke riktigt, ty frågan gäller här att söka befria arbetaren från nöd och elände i invaliditetsfall, och då är gränsen lika för alla. Allra minst kan man begära, att en arbetsgifvare skall sörja i högre mån för den arbetare, som har bättre lön, än för den, som har sämre. Må det sedan vara arbetarens ensak att, ifall han vill, utöfver skyddet för nöd och elände i händelse af invaliditet äfven vinna en viss sorgfrihet lemna förökadt bidrag, och må staten då sörja för, att han får fall valuta för hvad han sålunda lemnat. Men att gå längre i obligatorisk försäkring synes mig icke rätt. Deremot synes mig önskvärdheten af ett dylikt fortsättande af tvångsförsäkringen på frivillighetens väg vara en af de allra viktigaste anledningarna till ändring i Kongl. Maj:ts förslag.

Lagförslag ang. försäkring för be- redande af pension vid varaktig oför- måga till arbete.
(Forts.)

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.

(Forts.)

Ytterligare delar Kongl. Maj:ts förslag arbetarne i *de fast anstälde* och *de tillfälligt anstälde, de lösa arbetarne*. De förra skola få delaktighet i försäkringen, de senare icke. Jag kan icke värja mig från den tanken, att det hufvudsakliga skälet för denna delning är ett rent praktiskt skäl, det nemligen att sedan man väl kommit under fund med, att det i Tyskland förkättrade märkes-systemet här i Sverige med anledning af olika förhållanden skulle kunna blifva ganska användbart, har man också menat, att då detta icke passar på lösa arbetare, vore klokast att utesluta dem från försäkringen. Det fans naturligen andra skäl, men jag befarar att detta var det egentliga. Men det är en orättvisa att vid införandet af en tvångsförsäkring utesluta personer, som, med lika rättigheter och skyldigheter som andra, borde vara deri upptagna. För öfrigt är det fullkomligt klart, att vid införandet af en tvångsförsäkring densamma kommer till en början att kännas tryckande för de försäkrade, som då afundas dem, som stå utanför. När sedermera försäkringens fördelar göra sig gällande, blir förhållandet omvänt.

Jag skall icke upptaga kammarens tid med att anföra något af hvad jag eljest skulle velat säga med afseende på det ena eller andra ändringsförslaget, som utskottet här kommit med. En del af de saker, som utskottet sålunda har föreslagit, äro verkligen af den beskaffenheten, att jag tror, att de mycket väl kunna ändras vid den i alla fall nödvändiga omredaktionen. Deremot skulle jag för min del önska, att Riksdagen redan vid detta tillfälle *för det första* gifve sitt erkännande åt det principiellt riktiga uti Kongl. Maj:ts förslag och *för det andra* godkände i hufvudsak, hvad utskottet här har såsom ändringsförslag framställt, samt till följd deraf till Kongl. Maj:t aflåte en skrifvelse, som stödde sig på utskottets motivering, dock icke, på skäl jag nyss anförde, på denna motiverings första del, utan endast på den del af motiveringen, som står på sidan 54 och följande sidor och som börjar sålunda: "Af hvad utskottet sålunda anført lærer framgå" o. s. v.

Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets utlåtande på sätt jag sålunda anført.

Herr Stridsberg: Då jag haft äran att vara ledamot af Nya arbetareförsäkringskomitén, skall jag be att få yttra några ord i denna så viktiga fråga. Jag skall då att börja med villigt och tacksamt erkänna, att de förändringar Kongl. Maj:t gjort i sagda komités förslag, enligt min åsigt, äro, med ett undantag kanske, förbättringar. Vidare att, ehuru jag är varmt intresserad af att nu ifrågavarande förslag till lag "för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete" skall af Riksdagen antagas, jag dock varit tveksam att yrka bifall af tvenne skäl.

Det ena emedan detta lagförslag är af stor genomgripande betydelse, att det väl behöfver blifva mera känt, begrundas och mogna, att vi ytterligare böra från andra länder lära hur dylikt lag verkar, innan den antages. Mot detta påstående kan ju invändas, att detta ärende varit föremål för behandling af tvenne

komitéer, af alla länsstyrelser, en mängd af Sveriges städers magistrater och andra, samt sist af kongl. kommerskollegium, men jag har ansett det vara viktigare att ännu dröja ett eller annat år, så att mera enighet må vinnas och slutligen vi må få en så god lag som möjligt till stånd.

Det andra emedan den stora allmänhet, som utgöres af i denna fråga så djupt intresserade arbetare, ännu haft endast ringa tillfälle yttra sig och man så litet känner till, åtminstone i landsorten, hur arbetarne stå till förslaget.

Att nu i detalj ingå på de af särskilda utskottet gjorda förändringar och invändningar skulle taga för lång tid utan jag skall hålla mig till de väsentligare.

Utskottet säger sig hysa stora betänkligheter mot den obligatoriska principen. Jag åter anser det ej vara möjligt att grunda en försäkring eller pensionering af detta slag på annat än denna princip, och har chefen för civildepartementet i sitt föredrag i statsrådet i denna fråga framlagt skälen därför.

Det påstås, att stort motstånd skulle komma från arbetsgifvarne. Jag har dock svårt att fatta detta, ty det kan väl ej vara annat än angenämt för en arbetsgifvare att veta, att hans arbetare, när de blifvit gamla och orkeslösa eller träffas af olycksfall, ej äro utblottade så att de nödgas anlita fattigvården utan hafva en något så när tryggad tillvaro, äfven om detta måste ske med någon uppoffring.

Mot detta resonnement säger då mången: redan nu arbetar industrien under sådana svårigheter, att den förmår ej bära ökade bördor. Ja! det är tyvärr sant med mången affär, och jag har sjelf i komitén framdragit exempel på industriella verk, som arbetade med förlust och som till och med skulle nödgas låna medel för att kunna betala sina andelar till arbetarepensioneringen. Detta är dock ej skäl nog, för att ett land skulle underlåta att införa en så, som jag är lifligt öfvertygad om, välsignelsebringande lag. Om, mot förmodan, verk och affärer ej kunna bestå med en dylik ökad utgift, måste de ordnas om eller upphöra, det kan ej hjälpas. Jag ber få fästa uppmärksamhet vid hvad som redan sker vid många af våra verk, nemligen att årliga afsättningar göras för beredande af pension åt orkeslösa och utslitna arbetare, så äro t. ex. vid 1894 års slut omkring 80,000 arbetare kollektivförsäkrade i enskilda bolag. För dessa verk skall det ju vara särdeles välkommet, att staten tager hand om denna sak, emedan det blir äfven billigare för arbetsgifvaren och säkrare för arbetaren. Ett annat mål, som mången industri sträfvar efter, fastän det sällan kommit till utöfning, är att så ordna, att arbetarne på något sätt få del af den vinst ett företag lemnar. Den nu föreslagna lagen synes mig lemna ett utmärkt sätt därför, då ju arbetsgifvarens bidrag kan anses taget af vinsten.

En af reservanterna anser, att förslaget ej afser olycksfallsförsäkring i tillräcklig utsträckning, men förslaget lemnar dock, i sämsta fall, en person, som blifvit invalid till följd af olycksfall, och som blott erlagt en veckas afgift eller 25 öre, en årlig pension

ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.
(Forts.)

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

af 63 kronor. Denna pension naturligtvis större, beroende på den tid den försäkrade varit med.

Utskottet afstyrker förslaget, emedan ej s. k. lösa arbetare skulle komma med. Jag frågar: Vore det verkligen skäl att genast taga med dessa, som naturligtvis skulle orsaka svårigheter af flera slag vid lagens tillämpning? För min del tror jag, att de lösa arbetarnes antal skulle betydligt minskas genom en lag sådan som denna, ty när en arbetare ser fördelen af att hålla sig stilla hos en arbetsgifvare, så blir han ej böjd för att, af ofta ringa anledning, flytta. Beträffande betings- och styckarbetare, komma de, enligt min åsigt, under lagen, ty det är likgiltigt, om arbetaren förtjänar sin aflöning genom dags- eller timlön eller ackord, och inverkar det ingenting, om arbetaren utför arbetet vid fabriken eller i sin bostad.

Utskottet fruktar för den stora fondbildning, som skulle ske genom pensionsavgifterna och statens bidrag. Ja, efter 80 år skulle denna fond blifva omkring 400 millioner enligt Kongl. Maj:ts förslag. Komitén förfrågade sig under sitt arbete hos framstående finansmän om detta och fick till svar, att dermed ej hade någon fara. För egen del kan jag ej alls se någon fara häri, snarare gagn, ty de samlade medlen skola ju genom utlåning spridas öfver hela landet och derigenom komma jordbruket och annan industri till godo; och kanske derigenom hypoteksbankens och statens behof kunde fyllas.

Vidare tror utskottet, att infästande i pensionsbok af de föreslagna afgiftsmärkena, ungefär såsom nu sker i postsparbanksböcker, skulle orsaka arbetsgifvarne så mycket besvär. Jag hoppas och tror, att de arbetsgifvare ej äro så många, som för ett så godt ändamål som detta ej skulle göra sig detta besvär. Skulle dock något mera praktiskt sätt kunna påännas, vore så mycket bättre.

Ehuru jag således anser utskottets skäl mot bifall till Kongl. Maj:ts förslag ej vara af den beskaffenhet, att de bort utgöra hinder för dess antagande, skall jag dock ej, då förslaget antagligen ej kommer att vinna tillräcklig tillslutning, yrka bifall dertill, utan ber att få förena mig i det af herr Dickson gjorda yrkande.

Herr Billing: Ett djupt intresse för den fråga, som nu föreligger och som med skäl kan kallas samtidens stora fråga, har manat mig att begära ordet. Ärendet är af så vidt omfattande och komplicerad art, att hvilket förslag, som kommer att framläggas, kan gifva anledning till invändningar och säkerligen också skall framkalla invändningar, och icke blott detta, utan man kan också taga för afgjort, att hvilket förslag, som än blefve antaget i det här föreliggande syftet, skulle verkligen i sig innebära sådana svårigheter och sådana misstag, att man framdeles behöfde vid detsamma göra större eller mindre rättelser. Jag är alldeles öfvertygad derom, att hvarje land, som försöker lösa det stora spörsmål, som här är på tal, måste betala ganska dyra läropenningar. Men då jag anser, att detta är nödvändigt, kan icke den

omständigheten, att berättigade invändningar mot ett förslag kunna göras, imponera på mig så mycket, att jag därför skulle anse, att förslaget bör förkastas.

Mot det nu föreliggande förslaget hafva också gjorts invändningar. Ser man på detsamma kan man dock icke neka det åtminstone den formella förtjensten, att det hvilar på fasta och bestämda principer och att dessa principer äro genomförda med en ovanligt stark konsekvens, något som utskottet icke torde hafva tillräckligt genomskådat, ty utan tvifvel hvila åtskilliga af utskottets betänkligheter och utskottets förslag derpå, att icke utskottet konsekvent följt det föreliggande kungliga förslaget i dess konsekvenser. Detta förslag har också fått mycket ampert erkännande icke blott i vårt land, ehuru minst der, utan äfven i utlandet af de mest kompetenta domare.

På mig har utskottets framställning gjort ett mycket nedslående intryck. Så i första hand utskottets kläm, ty ett bifall till denna kläm skulle uppenbarligen medföra ett väsentligt steg tillbaka. Det skulle medföra en ny komité, ett nytt vidlyftigt komitéarbete. Detta är att kasta frågan tillbaka igen, och derom kan jag icke vara med.

Då jag läste utskottets betänkande, gjorde det först på mig ett ganska starkt intryck. Jag tänkte: äro dessa anmärkningar eller de flesta af dem befogade, är det så godt att "kasta yxan i sjön" och icke tänka på något af de i det kungliga förslaget framställda syften. Men då jag begynte granska utskottets framställning litet närmare i fogarna, förekom det mig, som om dessa icke voro så synnerligen väl sammanpassade. Det förekom mig, som om de motskäl, utskottet anfört, icke voro väl genomtänkta eller i verkligheten grundade. Hvad som närmast fäste min uppmärksamhet vid granskningen af den kritik utskottet afgifvit, var, att de skäl, utskottet anför mot det kungliga förslaget, ofta gå stick i stäf mot hvarandra, så att, om man lyssnar till det ena skälet, utskottet framhåller, man gör sig skyldig och i mycket hög grad skyldig till hvad utskottet i en annan punkt klandrar. För att bevisa detta, skulle jag kunna hänvisa till nästan alla utskottets "grunder", men jag skall blott i förbigående påpeka det vigtigaste.

När utskottet, pag. 54, uti de två första punkterna i afseende å grunderna för förslaget yttrar, att vid utarbetande af ett nytt förslag pensioneringen borde utsträckas till stora klasser af medborgare utöfver hvad det kungliga förslaget omfattar, så är det alldeles uppenbart, att ett bifall till en sådan framställning skulle hafva till följd, att man ännu mer skulle få skäl till den klagan, som kommer utskottet att ställa främst bland önskningsmålen fondbildningens minskande. Jag skall icke upptaga kammarens tid med att gå igenom mera, men jag tror, att den allmänna anmärkning jag gjort kan tillämpas på samtliga grunder, som här äro uppställda.

Om jag nu något närmare aktar på utskottets skäl mot det kungliga förslaget, skall jag endast i förbigående säga ett ord angående den stora principfrågan, obligatoriskt åliggande för veder-

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

börande att bereda sig pension. Om den saken yttrar sig utskottet vacklande. I ett andetag erkänner det nödvändigheten deraf, i ett annat söker det att bestrida densamma. Men utskottet dristar sig dock icke att utdöma denna princip, och då skall jag icke tvista med utskottet derom, utan i korthet säga, att för mig är det alldeles uppenbart, att skall man i detta ärende komma till ett resultat, måste man komma dit på den obligatoriska vägen. Detta är helt enkelt nödvändigt. Och vidare vill jag blott tillägga, utan att ingå i någon närmare motivering, då icke någon opposition i detta hänseende ännu framkommit, att jag anser tvång icke vara blott nödvändigt, utan fullt berättigadt, icke något enbart nödvändigt ondt, utan också något, som kan försvaras såsom positivt godt.

De af utskottet framställda grunderna, som skulle utgöra bas för ett nytt förslag och som äro framställda på sid. 54, hafva af herr statsrådet och chefen för civildepartementet blifvit så grundligt och sakkunnigt bemötta, att jag nu icke dristar mig att upptaga kammarens tid med att säga om igen hvad han har sagt, då han yttrat hvad jag tänkt säga, utan skall jag blott sammanfatta och med något högre röst, än han begagnade, angående den första punkten, om hvilka personer som skulle blifva pensionsberättigade, gent emot utskottet uttala,

1:o att dessa i första punkten omnämnda icke äro i lika stort behof utaf den förmån, hvilken här är i fråga, som de af Kongl. Maj:t omförmälda arbetare, något som fattigvårdsstatistiken be-tygar;

2:o att en stor del af dessa i grunderna nämnda personer i sjelfva verket skulle blifva pensionsberättigade, därför att de, innan de kommo i den uti grunderna angifna ställning, voro pensionspligtiga;

3:o att om man vill utsträcka pensioneringen till de lösa arbetarne, man har ställt sig på en alldeles ny och annan grund än det kungliga förslaget, enär man bortser från att arbetsgifvaren skall lemna bidrag. Denna grund kan omöjligt sammanfogas med detta förslag, utan vill man göra dessa lösa arbetare pensionsberättigade, gäller det att få en ny lag angående dem. Här vill jag tillägga, att, om ett genomförande af det kungliga förslaget skulle kunna hafva den följd med sig, att de lösa arbetarne kände sin ställning mycket sämre än de fasta, det skulle vara för mig mycket glädjande, ty deraf kunde jag hoppas skulle framgå, att åtskilliga af dem skulle välja att blifva fasta arbetare i stället för lösa, och att man derigenom skulle få en dam mot hvad jag anser vara en af de farligaste saker för vår befolkning och som griper allt mer omkring sig: upplösning af det fastare förhållandet mellan husbönder och tjenare, arbetsgifvare och arbetare, så att det blifver allt flere och flere lösa arbetare. Huru slutar det i allmänhet för dem, som aldrig hafva en rätt fast punkt, ett fast hem att hålla sig till? Slutligen vill jag i afseende på denna punkt tillägga

4:o att, om utskottet endels kan hafva någon rätt uti hvad

det sagt, vill jag erinra om att det bästa är fiende till det goda och att, om man icke kan utsträcka denna pensionering till så stora folkklasser, som utskottet önskar, läser det i alla fall vara en mycket stor vinst, om man kan utsträcka den till en så stor mängd arbetare, som det kungliga förslaget afser.

Beträffande den andra grunden vill jag blott erinra om att utskottet uppenbarligen icke aktat på principen i Kongl. Maj:ts förslag, då grunden för understöd åt barn, uppfostringsbidrag åt barn enligt detta förslag, är uppehållandet af familjen, att icke upplösa en afidens arbetares familj. Är detta principen, kan ju icke en tillämpning deraf, åtminstone icke i samma grad, göras på de här omtalade barnen.

Mot den tredje grunden i utskottets betänkande vill jag endast säga, att om man skulle följa denna grund, konsekvensen nödvändigt blifve, att staten skulle betala ett öfverskott utöfver hvad som icke efter försäkringstekniska grunder kan gifvas såsom frukt utaf arbetarnes årsbidrag. Ja, vill man gå in på den vägen, må man göra det, men att göra det skulle vara i bestämd strid mot den grundprincip, som uppbär det kungliga förslagets beräkningar.

Så den fjerde grunden, den om de matematiska beräkningarnas utförande efter en för låg räntefot. I fråga om den vill jag endast anmärka, att äfven om det möjligen kunde vara klokare att räkna efter en lägre räntefot, det dock blifvit af herr statsrådet och chefen för civildepartementet tillkännagifvet, att så stor försigtighet iakttagits i beräkningarna, att de mest sakkunnige, som granskat dem, säga, att de hålla stånd äfven om räntefoten skulle sänkas till 3 %. Men äfven om här skulle vara antagen en för hög räntefot, kan omöjligen detta vara något grundskott mot det kungliga förslaget, ty detta förslag hvilat dock icke på denna beräkning så, att om denna beräkning i framtiden skulle behöfva ändras, det kungliga förslagets fördelar skulle vara förloerade. Det är väl tydligt, att man i dessa beräkningar kan välja en af två utgångspunkter. Antingen kan man en gång för alla fixera det blifvande pensionsbeloppet och för att alltjemt uppehålla detta låta pensionsbidragen af arbetarne vexla, höja dem så småningom, eller också kan man bestämma årsbidragen, fixera dessa och låta pensionsbeloppen vexla efter de fluktuerande finansiella förhållandena. En af dessa utgångspunkter måste man välja, och för min del kan jag icke finna annat, än att den, som i det kungliga förslaget valts, är i alla afseenden den fördelaktigaste och rättigaste. Och man kan icke säga, att vederbörande kunna känna sig narrade, då det uttryckligen i lagen är sagdt, huru med saken sig förhåller och då naturligtvis de, som om den saken vilja inhemta upplysningar, också lätt få upplysningar. Färan är väl ej heller så stor, då en granskning af ställningen kommer att med korta mellantider vidtagas och den, som en gång fått pension, icke får någon minskning i denna utan staten ikläder sig ansvar, att det pensionsbelopp, som åt en person utgått också kommer att utgå.

Jag skall icke inlåta mig på de af utskottet framställda önsk-

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktigt oförmåga till arbete.
(Forts.)

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

ningarna. Utskottet har tydligen lagt mindre vikt på dem, eftersom det skilt dem från grunderna. Men jag skall till sist såsom ytterligare motiv för mitt yrkande, hvilket går ut på instämmande i den af herr Dickson gjorda framställningen, säga, att det kungliga förslaget är för mig tilltalande redan därför, att det visar ytterligare, att den svenska regeringen och då väl också den svenska staten vill erkänna såsom en sin pligt att göra något i den här angifna riktningen. Vidare är jag vän af det kungliga förslaget därför, att jag anser, att det är grundadt på goda och rigtiga principer, att det är invaliditet, som bestämmer pensionsrätt, att bidrag till pensioneringen lemnas af arbetstagare och arbetsgivare, att den delaktighet staten uti detta verk skulle hafva synes mig icke vara annat än befogad och kunna väl försvaras. Vidare är jag vän af det kungliga förslaget därför, att jag tror, att det redan under den s. k. väntetiden skulle medföra mycket stora sociala och sedliga fördelar. Jag tror icke, att man kan nog högt uppskatta det sociala och sedliga värdet deraf, att en stor folkklass, som hittills till stor del icke ansett det kunna löna sig att spara för framtiden, lär sig, låt vara genom ett tvång till att begynna med, spara för framtiden, att göra något för sin framtid i ekonomiskt hänseende. Jag upprepar, att jag tror icke, att man kan nog högt uppskatta värdet deraf. Jag tror också, att ett utförande i praxis af det kungliga förslaget skulle närmare sammanbinda tjenare och husbönder, ty den omständigheten, att det här föreligger ett lagbud, tror jag icke skulle verka förlappande på det rent personliga intresset, utan tror jag, att det skulle i stället vara egnadt att framkalla detta personliga intresse. Jag tror, att det skulle vara ett band att knyta husbönder och tjenare tillsammans, att de tillsammans arbetade för tjenarnes framtida uppehälle. Och slutligen, ser jag framåt, kan jag icke nog uttala, huru stor välsignelse det vore, om dessa människor, när de en gång hafva släpat hela sitt lif, sluppe att i alla fall till sist komma på fattighuset utan på annat sätt kunde få sitt uppehälle.

Jag yrkar bifall till det af herr Dickson gjorda yrkandet.

Herr Pettersson, Carl: Efter den förmåga jag eger, har jag sökt sätta mig in i den föreliggande frågan med dess oöfverskådliga räckvidd, och det har vid denna undersökning synts mig, som om socialismen stode oss mycket närmare än mängden tror. Vi veta, att socialismens stormar uppskakat hela den gamla världen, och det kan då icke väcka förundran, att några fläktar äfven hunnit till vårt land samt till och med trängt in i en och annan punkt af det kungliga förslaget; jag behöfver blott hänvisa till §§ 9 och 53. Men detta är ett intet att tala om mot de resonnement och önskingar, hvarmed utskottet framkommit i sitt förslag. Derifrån håller sig dock herr Hedin, som naturligtvis förer liberalismens talan, fri, fastän han, stående på arbetarnes bästa, vill vända upp och ned på den af Kongl. Maj:t föreslagna fördelningen af pensionsafgifterna, så att arbetsgivaren skall betala mera än arbetstagaren. I utskottet deremot vill man icke endast,

att försäkring skall lemnas åt de af Kongl. Maj:t föreslagna arbetareklasser, utan önskar den utsträckt ända till lösa arbetare och oäkta barn.

Det, som jag funnit mest betänkligt uti de resonnement, hvarmed utskottet framkommit, kunnen herrarne läsa på sid. 49, der det talas om en reservant inom den nya arbetareförsäkringskommittén, som framhållit något, som utskottet anser ega fullgiltiga skäl för sig, och jag förmodar att dermed syftas på den reservant, som ansåg att, i stället för att arbetsgifvaren skulle betala sin andel, denna i stället skulle erläggas af staten. Nå väl, om vi glida in på den banan, föreställer jag mig, att det skall icke dröja länge, förr än arbetarne och deras målsmän också komma med den fordran, att den andel, de skola betala till pensionskassan, äfven skall erläggas af staten. Inslås den banan, komma nog motioner i framtiden att väckas, som syfta ännu längre. Utvecklingen kommer att fortgå oupphörligt till dess arbetare af hvarje slag blifva pensionerade utan att erlägga någon afgift till kassan. Och man kan då tänka sig, att det framlägges ett förslag, som kanhända blir lag, och hvilket endast innehåller dessa två paragrafer:

§ 1. "Alla arbetare i Sverige, hvilkas årsinkomst icke uppgår till 1,800 kronor, erhålla pension i 3 klasser (som det kungliga förslaget angifver), i 1:sta klassen med 250 kronor, i 2:dra klassen med 150 kronor och i 3:dje klassen med 90 kronor.

§ 2. Medel till denna pensionering erhållas genom uttaxering på alla, som i årsinkomst ega 1,800 kronor och derutöfver."

Herrarne måste medgifva, att det är ett ofantligt enkelt och lättfattligt förslag, hvarigenom man undslipper alla farhågor, som äro förenade med stor kapitalfond och fallande räntesatser samt allt bråk med pensionsmärken, pensionsböcker och pensionsnämnder, o. s. v. Det förstås, att detta förslag kommer väl ej heller att väcka allmänt bifall, ty jag tänker mig, att de, som äro i 3:dje pensionsklassen och hafva blott 90 kronor, önska få denna förhöjd till samma belopp, som utgår i 1:sta pensionsklassen och likaså de som tillhöra 2:dra klassen, och jag förmodar, att de som hafva pension i högsta klassen ej heller blifva nöjda, utan önska en förhöjning. Nå, men hvar får man medel till dessa förökade statsutgifter? Jo, den utvägen är redan anvisad af komittén, som uppgjort förslag till ny bevillningsförordning. Om jag icke är allt för illa underrättad, föreslår denna komité, att medan alla andra för sina årliga inkomster skola erlägga i bevillning till staten en procent, skola aktiebolag betala $1\frac{1}{2}$ % och dessutom alla delägare i aktiebolag likaledes $1\frac{1}{2}$ %. Hvad hindrar, att man fortsätter på denna bana och pressar fram ur dessa öfverdådigt rika bolag och enskilda efter hand 2, 3, 4, kanske ända till 5, 6 %? Dermed får man ju medel till den nämnda pensioneringen; och på samma gång vinnes målet, att ingen rikedom och ingen kapitalfond bildas i samhället. Det torde äfven inträffa, att industri och näringar samtidigt gå under. Men man får trösta sig, att åtminstone jordbruket fins kvar; ja, det får då ensamt bära de nya

Lagförslag
ang. försäkring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktigt oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

anspråken och de nya pålagorna, hvilka jag tror blifva mera out-
härdliga än de beryktade "sekelgamla orättvisorna".

Hvad jag nu förespeglat, skall — hoppas jag — icke vinna
framgång, om vattnet "stämnes i bäcken, innan det kommer i
än". Mig tilltalar åtminstone icke utskottets förslag i något af-
seende. Deremot är jag mycket böjd för bifall till den kongl.
propositionen, enär jag anser dels, att för hederliga och rättskaf-
fens arbetare bör i sjukdomens och ålderdomens dagar beredas
en för människovärdet lämpligare hjälp än fattigvårdsförordningen
anvisar, dels att de grunder, hvarpå nämnda förslag är byggdt,
äro i hufvudsak rigtiga och väl afpassade. Men då ämnet nog
kan behöfva ytterligare öfvervägas, beder jag att få instämma i
det af herr Dickson framställda yrkandet.

Herr Törneblad: Herr statsrådet och chefen för civilde-
partementet har i statsrådsprotokollet uttalat sig bland annat om
det tillstånd af oro, som, i följd af en ekonomiskt otrygg ställning,
genomgår arbetsklassen, ett tillstånd, som måste skadligt åter-
verka på samhället i dess helhet; och han har ansett, att det före-
liggande förslaget skulle vara ett medel att lemna någon trygghet
eller kanske erforderlig trygghet i afseende på den framtida eko-
nomiska existensen för den talrika arbetsklassen. Om man skulle
vilja tro, att det tillstånd af oro, som kan förefinnas såväl hos oss
som i andra länder, inom arbetsklassen, skulle kunna häfvas blott
genom en lag, sådan som den förevarande, torde man icke behöfva
gå stort längre än till grannlandet Tyskland, för att finna, att hvad
der blifvit genomfördt visserligen ännu icke har haft den verkan,
som här har blifvit afsedd. Detta tillstånd af oro kan icke häfvas
genom någon enskild sådan lag. Det behöfves mängas samverkan,
och samverkan i flere afseenden, för att så småningom återföra
lugn och ro inom det i frågavarande samhällslagret och särskildt
är uppmuntran med ord och exempel till egen sparsamhet och om-
tanke af allra yttersta vikt i det afseendet. Jag vill gerna erkänna,
att det kan hända icke gör till fyllest. Jag tillåter mig dock er-
inra derom, att vår tid har just uti vårt land sett, huru allt mer
och mer individerna, både inom den ena och den andra klassen,
hafva varit betänkta på att sörja för sin framtida utkomst och
särskildt för sin ålderdom, genom insättningar i sparbanker och
genom lifförsäkringar. Om det icke har varit tillräckligt, är det
dock en början, och man bör icke misskänna det arbete, som der-
utinnan utförts, icke heller det arbete, som af enskilde arbetsgif-
vare och bolag och andra blifvit egnadt åt att bilda hjälpkassor
och föreningar af olika slag. Derutöfver, jag må gerna erkänna
det, behöfves dock någonting.

Är då det förslag, som vi nu hafva för oss, egnadt att lösa den
uppgift, som det har satt för sig? Det är den frågan, som fram-
för allt bör undersökas. Jag kan dock icke underlåta att erinra
derom, att det finnes anspråk, kanske oberättigade, som icke blifva
genom det kongl. förslaget tillfredställda. Jag syftar här på, att
flera kategorier af arbetare eller daglönare, huru jag vill kalla dem,

icke äro i förslaget upptagna och att den nuvarande generationen endast under en viss åldersgräns, temligen lågt satt, kan komma in i försäkringen och blifva delaktig af dess fördelar. Jag skall gerna erkänna, att kanske är det att taga för mycket för sig, om man nu grepe sig an äfven dermed, såsom utskottet i viss mån ansett vara önskvärdt; men jag måste å andra sidan frukta, att med anledning af de förslag, som här hafva varit synliga i det ena och det andra afseendet, de anspråk, som blifvit framställda derutinnan, icke komma att under framtiden hvila, utan göra sig gällande och bidraga till att underhålla ett tillstånd af oro, om också kanske något mindre än man nu fruktar för.

Värst af allt är det, om förslaget icke håller hvad det lofvar, eller, för att begagna herr statsrådets och chefens för civildepartementet ord uti bihanget till den kongl. propositionen, "hos den klass, till hvilkens bästa försäkringen i första hand syftar, väcker förhoppningar, som framtiden icke mägtar inlösa". — Och det är just med de orden till utgångspunkt, som jag i ett särskildt afseende vill underkasta förslaget en kritik. Jag syftar härvid på fondbildningen och ränteberäkningen.

Hvad nu beträffar fondbildningen, har derom visserligen blifvit sagdt, att en likadan bildning af besparingar fortgår och länge fortgått inom vårt land, oberoende utaf den nu föreliggande frågan. — Det är fullkomligt riktigt. Men långtifrån att det utgör ett argument för denna fondbildning, utgör det tvärtom det starkaste argument *emot* en sådan, i ty att den fond, som nu skall börja att operera och skaffa sig räntebärande papper kommer att möta konkurrensen af alla de fonder, som hafva blifvit bildade och som hålla på att, redan nu, genom sin konkurrens inbördes sänka räntefoten. Det förhåller sig icke så, som en ärad talare här har sagt, eller åtminstone framgick af hans yttrande, att postsparbanken skulle utan svårighet kunna gifva en ränta af 3,6 %. Det är tvärtom. Den tid torde nemligen icke vara långt afägsen, då postsparbanken måste vara betänkt på att sänka den räntesats, som från början blifvit fastställd, eller 3,6 %, hvilken nu endast kan uppehållas derigenom, att under förflutna tider ränteförhållandena varit betydligt gynsamare för banken än nu.

Och om det hänvisas till det kapital, som blifvit insatt i banker på deposition, så innebär detta i sjelfva verket en förväxling af korta och långa papper, ty en fond, sådan som den, som skall bildas efter detta förslag, kan icke jämföras med depositioner i bankerna, hvilka äro insatta i allmänhet på kortare tider för att kunna vid förefallande behof disponeras. Den stora summa, som nu är inne på deposition i våra banker, kommer sig till icke oväsentlig del af näringarnas svårighet att upptaga tillräckligt kapital och göra det produktivt. Depositionerna utgöra således alldeles icke ett stycke af denna fondbildning.

Hvad som åberopats om ränteförhållandena under 1850-talet och omkring den tiden gifver mig anledning fästa uppmärksamheten på, att just vid den tidpunkten voro räntorna ovanligt höga. Jag skall icke trötta herrarne med någon lång öfversigt af ränte-

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

Lagförslag
ang. försäkr-
ing för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

förhållandenas utveckling, men jag skall tillåta mig meddela, att räntan i början af 1700-talet och ända bort åt 1770 eller så omkring var ovanligt låg. Den var så låg, att redan då vid kassor, som bildades på en längre framtid man i Tyskland ifrågasatte att beräkna en räntefot af 3 proc. Räntan steg visserligen sedan i följd af dels förhållandena vid århundradets slut, och dels de stora krigen under det första kejsardömet, men den föll sedan för att åter höja sig på 1840- och 1850-talen, hvilket till en icke oväsentlig del härrörde af de stora jernvägsföretag, som då förekommo, hvarjemte naturligtvis också alla de mekaniska uppfinningarna och deras tillgodogörande genom industrien måste inverka.

Nu befinner sig räntan så pass lågt nere, att det alldeles icke är någon anledning att tro på en höjning af densamma, om icke antingen så olyckligt skulle inträffa, att något större krig verkade derhän, hvilket återigen komme att hafva en ofördelaktig inverkan på näringarna och industrien, eller också möjligen stora uppfinningar skulle framkalla industriella företag af omfattande betydelse, hvilket väl icke är att vänta, helst som det aflägsna österlandets inträde på handelsmarknaden snarare torde verka i motsatt riktning.

Under sådana förhållanden och då fonden skulle komma att börja sin bildning under svåra omständigheter, är en beräkning för längre tid af en räntefot af $3\frac{1}{2}$ proc., hvilken nu hos de gamla kassorna endast kan uppehållas med hjälp af de fonder, som de samlat under gynsamare tider, icke att förorda. Nu är det visserligen sagdt, att i sjelfva verket beräkningen är så försigtigt gjord, att det effektivt skulle blifva 3 och icke $3\frac{1}{2}$ proc. Jag tror dock, att det då hade varit klokare att göra denna beräkning fullt matematisk med den lägre räntesatsen och att icke lägga in der bakom något, som åtminstone icke ännu är med matematisk evidens åskådliggjordt. Jag har så mycket mera anledning dertill som, om också denna försigtighet har blifvit iakttagen i beräkningarna, samma försigtighet icke blifvit iakttagen i yttranden om hvad som i framtiden torde kunna komma att inträffa. Ty på sid. 46 i Kongl. Maj:ts proposition säger försäkringsinspektören: "det måste vara tydligt, att man icke endast har att tänka på möjligheten af en försämring af pensionsvilkoren, utan att man med lika stor sannolikhet kan förutsätta möjligheten af en förbättring af desamma". Detta yttande är egnadt att väcka förhoppningar, som antagligen icke komma att motsvaras af verkligheten. Jag nekar alldeles icke, att temporärt kan det kanske blifva en mindre eller större ränteförhöjning. Men den revision, som hvart 10:de år skall återkomma och hvilken revision skall bestämma rättigheter och skyldigheter, icke för denna generation, men för dem, som senare komma att hafva rättigheter och skyldigheter till försäkringsanstalten, denna revision är visserligen icke egnadt att lugna sinnena, utan i de flesta fall att nedstämna hägen. Den måste, man må nu säga hvad som helst om att det ingått i aftalet, att revision skall ske, komma åstad en misslynthet öfver att den obli-

gatoriska försäkringen icke har magt att hålla hvad den har ställt i utsigt.

Det är icke obetydande nedsättningar, som genom detta skulle göras på de olika pensionsbeloppen, och sådana nedsättningar verka naturligtvis så mycket bittrare, ju mindre summan är. Jag vill icke säga, att den är för lågt tilltagen, men medelbeloppet har ju icke beräknats vara synerligen högt, åtminstone i tredje klassen. Sant är, att hvad utskottet påstår derom, att med räntefotens fallande också skulle följa ett nedsatt penningvärde, icke har sitt nationalekonomiska berättigande eller kan sägas vara på något sätt bevisadt. Men å andra sidan torde en hvar af kammarens ledamöter mycket lätt kunna tänka sig, att vid den tid, då pensionerna komma till sin egentliga användning, då de skulle vara att tillgå för den stora massan af pensionstagare, om också penningvärdet icke har fallit, anspråken på existensminimum skola hafva stigit, så att den summa, som nu möjligen anses vara stor, då finnes vara liten. — Det skulle strida emot alla gångna tiders erfarenhet, om det icke skulle så inträffa.

Det är just denna osäkerhet för blifvande pensionstagare, som *tvingas* att sörja för sin ålderdom, såsom nu blifvit föreslaget, hvilken hos mig utgör den största betänklighet emot det nu föreliggande förslaget. Om det än må vara riktigt sagdt, att detta förslag är det billigaste, som kan framställas, så utgör detta icke för mig hufvudsaken. Hufvudsaken är, om förslaget också är *effektivt* och om det lemnar tillräckliga garantier för att det mål, som skall vinnas, verkligen kommer att genom de föreslagna medlen vinnas, alltså: om medlen motsvara ändamålet och om beräkningarna äro gjorda så, att de icke visa sig mer eller mindre illusoriska.

I betraktande af dessa förhållanden, och då jag — hvad som må komma att inträffa kan jag naturligtvis icke med bestämdhet förutsäga — för min del, icke kan öfvertyga mig om, att den rantefot, som blifvit vald, lemnar tillräckliga garantier, då jag tillika icke kan finna, att hvad utskottet framställt såsom önskningsmål är genomtänkt eller så beskaffadt, att Riksdagen ens kan i en skrifvelse acceptera detsamma, återstår för mig ingenting annat än att yrka afslag på såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets förslag, i den förhoppning att frågan dermed icke är fallen.

Hvad beträffar anslag till ändamålet föreligger frågan derom icke nu.

Herr Treffenberg: Jag skall till en början anhålla hos den siste talaren, att, om jag olyckligtvis under mitt föredrags förtgång skulle glömma att bemöta honom, han behagade påminna mig derom, innan jag lemnar denna plats.

Det yttrades här för någon tid sedan, då gevärsfrågan var föremål för kammarens behandling, af en talare, att han ansåg *den* frågan måhända vara den viktigaste af alla frågor, som under denna riksdag föreläge. Jag delar icke denna hans mening. Efter min tanke är redan en fråga, ehuru med yttre portée, behandlad,

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Foits.)

som varit viktigare än alla andra — herrarna förstå nog, att jag härmed syftar på unionsfrågan — likasom jag också anser, att af rent inre frågor den nu föreliggande, mera än alla andra, förtjenar, att kring sig samla Riksdagens uppmärksamhet och intresse. Det är därför, enligt mitt förmenande, djupt att beklaga, att denna fråga rönt så mycket motstånd hos utskottet, och att sannolikt motståndet äfven inom Riksdagen blir ganska kompakt. Men jag sörjer dock icke såsom de der intet hopp hafva, ty jag anser verkligen, i likhet med den siste ärade talaren, om jag fattade honom rätt, att denna fråga hör till dem, som icke kunna eller böra falla. Jag delar sålunda i det fallet äfven den åsigt, som af herr statsrådet och chefen för civildepartementet är uttalad i hans yttrande till statsrådsprotokollet, der han säger, att vi förr eller senare *måste* beträda den väg, hvarpå alla civiliserade länder, som äro med oss befryndade, inslagit. Detta tror jag också. Vi må draga oss undan så länge vi vilja, vi tvingas slutligen derin, och väl är det.

Men herrarna förstå lätt, att, med den förkänsla jag har deraf, att frågan för denna Riksdag måste falla, det icke heller kan falla mig in att här inlåta mig i någon vidlyftig kritik af detaljerna i utskottets betänkande, äfven om jag vore mäktig att anställa en sådan kritik af alla punkter i detsamma. Det vore så mycket onödigare som en sådan kritik, och denna af den grundligaste beskaffenhet, redan är anställd af herr statsrådet och chefen för civildepartementet och äfven sedermera af åtskilliga andra talare, som här yttrat sig. Men om jag icke förty nu uppträder i frågan så har jag dermed endast afsett, att göra min lilla insats för att frågan, så vidt på mig beror, må komma att falla, för att begagna ett utslitet men träffande uttryck, framåt och icke bakåt, hvilket senare otvifvelaktigt skulle blifva händelsen, om utskottet finge sin vilja fram.

Utskottet har, såsom herrarna finna, på något ställe sagt, att det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget innebär ett stort steg framåt, men nästan i samma andetag rycker utskottet fram med, jag vill icke säga de obotfärdigas förhinder, ty det har jag icke rätt till, då utskottet, efter hvad jag tror, är fullt öfvertygad om riktigheten af hvad det säger, men dock med förhinder i det att utskottet framställer dels fordringar på 4 afvikelser från hufvudgrunderna i Kongl. Maj:ts förslag och dels icke mindre än 6 önskemål om utredning, in summa således i 10 punkter, der utskottet icke vill följa Kongl. Maj:t. Då man nu betänker, att hvar och en af dessa punkter kanske skulle föranleda en ganska vidlyftig utredning, bör det vara tydligt för oss hvar och en, att härigenom frågans lösning skulle komma att mycket länge fördröjas och det vill jag icke vara med om. Det är nemligen hög tid på, att vi taga i tu på allvar med denna fråga. Tidens tecken äro sådana, och detta har också framhållits af herr statsrådet och chefen för civildepartementet.

Af hvad utskottet anfört på sid. 54 och 55 behagade kammaren finna, att utskottet der gjort en resumé af hvad utskottet

förut i betänkandet anført; och utskottet afslutar denna resumé med en from önskan derom, att det af Kongl. Maj:t begärda anslaget för bildande af en fond till förmån för arbetareförsäkringen måtte komma att af Riksdagen beviljas.

Det gläder mig, att kunna förklara, att jag af hjertat instämmer både i ingressen till denna utskottets resumé och äfven i den sålunda af utskottet i slutet uttalade önskan; det är endast midelpartiet, som upptager de nyssnämnda 10 punkterna, som jag icke kan vara med om. Emellertid skall jag be att något litet få uppehålla mig vid ingressen, emedan jag icke ens der är riktigt nöjd med utskottet, åtminstone icke så nöjd som jag önskat att jag kunnat vara.

Utskottet uppställer här *tre* grundsatser, hvilka jag godkänner allesamman. Det är redan vackert af utskottet att erkänna, att en *lagstiftning* erfordras för ordnande af dessa angelägenheter. Vi veta nemligen alla, att det finnes ett stort och mäktigt parti, jag behöfver knappast nämna, ty alla veta det, att det är manchesterskolan, som är antesignan för detta parti och yrkar på, att lagstiftningen icke skall gripa in i sådana frågor, som dessa. Jag misstänker, att herr Törnebladh nog i sin mån är litet smittad af dessa läror. Kanske skall jag nu passa på, för att icke glömma det, att vända mig emot herr Törnebladh. Jag tänker dock icke bemöta honom i hvad han yttrade vare sig om kapitalbildningen eller om osäkerheten i den till grund för Kongl. Maj:ts förslag liggande kalkylen beträffande räntefoten. Det skall jag icke göra, emedan jag icke är bankman, såsom herr Törnebladh. Men han började med att ställa en varning till kammaren, som gick derpå ut, att vi ej måtte föreställa oss, att all möjlig oro skulle kunna stillas genom antagande af en lag om arbetareförsäkring. Ja, behöfs en sådan varning till denna kammare? Jag föreställer mig, att det icke finnes någon medlem i denna kammare, som är så — med respekt sagdt — dum, att han tror, att all oro skulle kunna hjälpas genom en försäkringslag. Det veta vi alla — och herr Törnebladh med — att det fins blott *ett* suveränt medel som stillar all oro.

Utskottet erkänner — och redan det är ett vackert steg — att lagstiftning i ämnet är önskvärd. Det skulle dock varit önskvärdt, om utskottet sagt, att den är *nödvändig*, men jag hoppas, att redan till nästa riksdag, man kommit till insigt derom.

I afseende på den andra grundsatsen är jag äfven med om hvad utskottet yttrar, då det nemligen erkänner, att lagstiftningen bör hvila på *invaliditetsprincipen*. Den är enligt min åsigt fullt riktig, och det är lätt att komma till insigt derom. Väljer man den andra principen, eller en viss åldersgräns för pensionens utgående, så inträffar ofta att man får antingen för mycket eller för litet, antingen får man pension, då man ännu ej behöfver den eller ock får man den ej, då man behöfver den. Här i invaliditetsprincipen har jag funnit den största vinsten i Kongl. Maj:ts förslag, och jag är kurerad för min gamla föreställning, då jag nemligen förut trott att frågan skulle bäst ordnas genom att skilja olycks-

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.
(Forts.)

Lagförslag
ang. försäkr-
ing för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

falls- och åldersförsäkring från hvarandra. Men nu synes mig Kongl. Maj:t hafva med segrande bevisning ådagalagt origi-
heten i en sådan uppfattning och att en förnuftig lagstiftning i
ämnet bör byggas på invaliditetsprincipen.

Så komma vi slutligen till den tredje grundsatsen, eller för-
säkringstvånget. Ja, det är fullt riktigt. Det går ej på annat sätt
och vi hafva lyckligtvis *erfarenhet* att tillgå för att stärka
den öfvertygelsen, till hvilken vi äfven måste komma på rent apri-
orisk väg. Öfverallt, der man försökt med frivillig försäkring, har
det misslyckats. Vi måste anlita tvånget. Men här är jag mindre
nöjd med utskottet, därför att, oaktadt utskottet i föregående mo-
tivering tycktes hylla denna princip, så är det icke utan, att här
i sjelfva resumén utskottet går som katten kring het gröt och vill
ej klämma fram med rätta *ordet*, utan här kommer en lång tirad
med onödiga ord, hvars "kurze Sinn" dock blir — försäkringstvång.
Tiraden låter så här: "Utskottet håller före, att en sådan lagstift-
ning, för att de fördelar, hvilka genom densamma kunna erbjudas,
skola komma den stora mängden af arbetare till godo, icke kan
anordnas uteslutande på frivillighetens grund utan måste innehålla
bestämmelser, som tillförsäkra understöd åt samtliga de arbetare,
för hvilka sådant bör beredas, med iakttagande dock att anord-
ningarna i möjligaste mån så träffas, att icke individernas omtanke
och arbete på eget framtida uppehälle slappas". Ja, är det väl
— frågar jag utskottet — möjligt att åstadkomma sådana "bestäm-
melser", hvarigenom man uppnår detta mål, utan att tillgripa för-
säkringstvångsprincipen? För mig står det ej till. Och det hade
varit lika så godt att säga rent ut hvad utskottet i alla fall måste
anses ha *menat*. Men denna försigtighet i valet af ordalag i resu-
mén förklaras af och öfverensstämmer med hvad utskottet förut
på ett ställe i betänkancket yttrat och hvarå jag ber att nu få fästa
uppmärksamheten. Utskottet talar nemligen der om "de beaktans-
värda faror och olagenheter som äro förenade med försäkrings-
tvång", och så fortsätter utskottet: "Hvarje social anordning, som
har till följd, att arbetaren upphör att lita till sin egen kraft och
sitt eget förutseende och i dess ställe af det allmänna väntar fullt
understöd, så snart en motgång möter, måste därför verka under-
gräfvande på samhällets bestånd och vara till skada äfven för
dem, till hvilkas förmenta fördel den inforts". Det är, som sagdt,
här den största faran ligger, som framhållits af utskottet.

Ja, här få vi göra fornyad bekantskap med en af dessa många
olycksaliga fraser, som visserligen icke äro afsedda att vilseleda,
men som ändock äro egnade att kollra bort en hel mängd folk,
som hafva antingen för liten omdömesskärpa eller för mycken
omdömeslättja för att undersöka sjelfva pudelns kärna. Det har
yttrats i någon tidning, att utskottet skulle genom denna fras hafva
rättat ett "dödshugg" emot Konungens bekanta diktamen af år 1888.
Och ehuru jag oaktadt ansträngning — det beror, det försäkrar
jag, icke på tankelättja — icke kunnat utfinna den rätta meningen
med tidningens dödshugg och dess sammanhang med det kongl.
diktamen, så, om tidningen har menat, att utskottets fras skulle

utgöra ett dödshugg emot tvångsprincipen, då påstår jag, att den, så långt ifrån att vara ett dödshugg, fast hellre är ett hugg i vädret. Jag vill endast be att här få fästa herrarnes uppmärksamhet på en omständighet i form af en fråga. Finnes det verkligen någon, som är öfvertygad om, att en pension till det belopp, hvarom här i genomsnitt är fråga, för första klassen 250 kronor, för den andra 150 kronor och för den tredje 90 kronor, skulle vara ett fullt tillräckligt "understöd" för en arbetarefamilj? Och är det verkligen någon, som tror, att förhoppningen att komma i åtnjutande af ett sådant understöd vid 70 års ålder eller, om invaliditet inträffar, tidigare är egnad till att verka så, att arbetaren "upphör att lita till sin egen kraft och sitt eget förutseende?" Jag för min del tror det icke och tycker därför utskottets fras tjena till rakt ingenting annat än att vilseleda tanklöst folk.

Det är emellertid nu händelsen, att tanken, som utskottet framhållit, ingalunda är ny. Jag känner i den igen en gammal bekant; den hade endast, denna tanke, då en annan drägt, och förekom uti en högst intressant kritik af arbetareförsäkringen i Tyskland. Denna kritik återfinnes uti ett tryckt arbete under titel, som jag tror, "Studier och kritiker". Der förekom, säger jag, denna utskottets tanke under följande form: "ekonomisk förtänksamhet måste utgå från individens känsla af eget ansvar, och statsmagten skadar i stället för gagnar, om den genom sina åtgärder försvagar denna individuella ansvarighet." Ja, jag hade då att såsom dåvarande Konungens befallningshafvande i Kopparbergs län afgifva utlåtande öfver den äldre arbetareförsäkringskomiténs förslag. Och denna kritik rörande arbetareförhållandena i Tyskland, som jag nyligen hade läst, låg mig så i tankarne, att jag, ehuru jag medgifver på ett kanske något tillkonstladt sätt, beredde mig möjlighet att i det officiella utlåtande, som jag afgaf till Kongl. Maj:t, få kritisera kritiken. Helst skulle jag nu önska, att ur mitt minne kunna upprepa den del af detta utlåtande, som jag här afser, men jag förmår det icke, och därför ber jag kammaren ursäkt, att jag här *läser* upp denna del af utlåtandet, som jag önskar må förvaras i Riksdagens protokoll och hvarigenom jag äfven på samma gång vill besvara utskottets och den högt ärade kritikerns i olika form klädda tanke.

Sedan jag nemligen i utlåtandet citerat kritikerns nyss anförda sats att "ekonomisk förtänksamhet måste utgå från individens känsla af eget ansvar" etc., fortsätter jag: "Detta låter mycket vackert, men innehåller dock endast en så kallad 'sanning med modifikation'. Frasen har nemligen icke någon betydelse för arbetareförsäkringsfrågan, utan endast under tvenne förutsättningar, *den ena*, att ekonomisk förtänksamhet hos den enskilde arbetaren vore tillräcklig för att bereda honom en i ekonomiskt hänseende betryggad ställning äfven på alderdomen, och *den andra*, att känslan af den individuella ansvarigheten skulle komma att försvagas genom de ifrågasatta hitåt syftande lagstiftningsåtgärderna. Begge dessa förutsättningar äro dock af författaren obevisade och torde

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.
(Forts.)

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

äfvén befinnas obevisliga. Det är nemligen, enligt länsstyrelsens öfvertygelse, så långt ifrån att arbetareklassen, i stort sedt, äfvén med användande af den högsta grad af ekonomisk förtänksamhet eller, med andra ord, med de yttersta ansträngningar skall kunna lyckas att bereda sig en något så när oberoende ekonomisk ställning och att statens mellankomst, till underlättande af dessa ansträngningar, skulle komma att försvaga individens känsla af eget ansvar, att denna känsla fasthellre först genom en sådan mellankomst skall kunna väckas och höjas. Erfarenheten från snart 19 seklér tillbaka borde hafva lärt författaren, att just hopplösheten uti arbetareklassens sträfvanden, äfvén de allvarligaste, att betrygga sig mot nöd på ålderdomen, måste helt och hållet förqväfva ansvarighetskänslan, hvilken endast då kan vinna näring och styrka, om samhällsförhållandena blifva sådana, att hvarje arbetare med egen god vilja kan på ålderdomen förskaffa sig en någorlunda draglig utkomst. "*Tasalle's jernlag*", som ådagalagt arbetslöernas oförmåga att bereda arbetaren en inkomst utöfver hvad som åtgår för tillfredsställandet af de nödvändigaste lefnadsbehofven för dagen, hvilat och skall fortfarande hvila tungt öfver arbetareklassen och ett verksammare medel att åtminstone i någon mån minska dess förfärande verkningar torde under förhanden varande förhållanden knappast kunna uttänkas än "experimentet", att emot denna *jernlag* ställa försäkringslagarna." Så yttrade jag mig då. Och, mine herrar, världens störste nu lefvande statsman har uttalat såsom sin åsigt, att här i dessa försäkringslagar ligger ett verksamt botemedel emot tidens sociala missförhållanden, om också icke genom dem alla dessa missförhållanden skola kunna afhjelpas. Och då herr Törnebladh — jag återkommer nu till honom — antyde, att striden i Tyskland emellan representanterna för det ordnade sambället och socialisterna genom försäkringslagarne skulle hafva skärpts, så tror jag, att det är bäst att låta den frågan tills vidare vara oafgjord. Jag har fasthellre för min del grundad anledning antaga, att skärpan i denna strid mildrats på senare tider och detta är då icke heller att undra på, ty redan nu äro omkring 300,000 arbetare i Tyskland pensionerade, och hvad skall då följden ej blifva, när man kommit upp till maximum, som är beräknadt till omkring 3 millioner arbetare. Jag vill härvidlag endast tillägga, på det att jag ej skall anses stå här och fara med prat, för hvilket jag ej kan stå hemul, att dessa uppgifter har jag af en person, som har rest i Tyskland särskildt för det ändamålet att göra sig närmare underrättad om, huru försäkringslagen verkat; och jag har äfvén sjelf sett samma ljuspunkt framhållen i utdrag af en och annan tysk tidning.

Då det således synes som skulle verkningarna af försäkringslagarne varit goda, tycker jag icke det är skal, att vi genast kasta yxan i sjön, utan att vi böra fortgå på den väg, Kongl. Maj:t här inslagit. Vi måste för att lära oss simma kasta oss i vattnet, och lyckligtvis är det icke värre med saken, än att man har temligen säker landkänning. Dessutom och i detta sammanhang ber jag att nu för andra gången få återropa mitt ideal af stats-

mannakloket, furst Bismarck. Minnens I, mine herrar, huru han plågade förfara, när de blefvo för nargångna i tyska riksdagen och ansatte honom med spörsmål, som han ej ansåg sig skyldig till att besvara, då det nemligen gälde frågor, hvilkas omedelbara lösning icke af förhanden varande förhållanden var påkallad. Han värjde sig helt enkelt med den erinran, att det kommer andra generationer efter oss, och att dessa skola också ha några uppgifter att lösa. Det är, synes det mig, en billig pretention. Det kan ju hända, att, om vi gripa oss an med denna lagstiftning, åtskilliga svårigheter i framtiden kunna uppkomma, men *après nous* (icke *le déluge!*) hoppas jag det skall finnas förståndigt folk, som kan taga hand om och till ett lyckligt slut utföra saken.

Jag nämnde, att jag var ense med utskottet om början och slutet af den resumé, som utskottet gjort, och sedan jag nu genomgått de tre grundsatser, som jag i likhet med utskottet godkänner, öfvergår jag till den slutönskan, som utskottet här uttalat, att nemligen det af Kongl. Maj:t begärda anslaget till den blifvande pensionsfonden måtte beviljas. Jag behöfver då blott erinra de ledamöter af kammaren, som finnas kvar sedan 1890 års riksdag, om, att jag då väckte en motion i fråga om användandet af de af spanmålstullarne uppkommande öfverskottsmedel, hvori jag föreslog, att man skulle af dessa medel afsätta till en grundplåt för arbetareförsäkringen till ett belopp af en million, och min afsigt var då naturligtvis, att denna afsättning skulle fortgå undan för undan för hvarje år. Hade denna min motion blifvit bifallen, hade vi nu i denna stund haft samlade 5 å 6 millioner, men statsutskottet, till hvilket min motion inkom redan vid Riksdagens början, dröjde med att afgifva sitt betänkande, ända till dess att den ordinarie tiden för Riksdagens upplösning var inne och först den 18 maj föredrogs i sammanhang med förslaget till statsreglering utskottets yttrande öfver min motion. Resten kunna herrarna förstå. Utskottet hade ej lång tid på sig för att motivera sitt afslag: min motion blef affärdad på två rader och på lika många minuter expedierades den af denna kammare. Jag höll sjelf liktalet öfver den, och herr Sandberg, som sitter här bredvid, var den ende, som understödde mig med ett välvilligt yttrande.

Denna fråga, mine herrar, är dock icke att leka med. Jag ber att i främsta rummet hos statsutskottet få till allvarlig eftertanke rekommendera, hvad det verkligen gäller och sedan äfven hos kammarens ledamöter. Och jag kan icke göra det på ett kraftigare sätt än genom att för tredje gången erinra om den verldsbekante man, som en gång i tyska riksdagen anbefalde sina försäkringslagar med de orden: "Om vi tvingas till att kampa, så låtom oss åtminstone kunna göra det med godt samvete". Och det kunna vi icke göra, mine herrar af Första Kammaren, med mindre än att vi med allvar taga i tu med att ordna våra arbetareförhållanden.

Utaf hvad jag yttrat framgår, att jag med glädje instämmer i herr Dicksons förslag.

Lagförslag
ang. försäkring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Rodhe: Den fråga vi nu förehafva torde väl kunna anses såsom en af de allra viktigaste, som förelegat för innevarande Riksdag till pröfning och afgörande. Det som föreslås af Kongl. Maj:t afser att lemna ett bidrag till lösande af det stora problem, på hvilket hvarje tid har att arbeta, men som vållar alldeles särskilda svårigheter för vår tid — problemet att söka hämna pauperismen och söka bereda åt så många som möjligt af samhällets medlemmar tillfälle till en tryggad och från näringsbekymmer så mycket som möjligt fri ställning. Det medel som föreslås är helt nytt. Det afser införandet af en institution med väldiga dimensioner och en mycket vidlyftig apparat. Det är då icke underligt, att många betänkligheter yppat sig mot Kongl. Maj:ts förslag och att många ansett försigtigheten böra bjuda ett uppskof med afgörandet angående detsamma, på det att frågan må hinna bli bättre pröfvad. Utskottet har också ställt sig på denna ståndpunkt och förordat ett uppskof samt ansett, att Kongl. Maj:t borde framlägga ett nytt och delvis omarbetadt förslag. Fråga är blott, huruvida man kan vänta ett bättre förslag till nästkommande Riksdag än detta, som blifvit uppgjordt af de mest sakkunniga personer med ledning af all den erfarenhet, som vunnits både utomlands och hos oss på ifrågavarande område. Om man, såsom utskottet synes göra, godkänner förslaget grundidé och verkligen anser, att man bör slå in på den af Kongl. Maj:t föreslagna vägen, då synes det som borde man göra det så fort som möjligt, efter som de fördelar man åsyftar äro att vinna först ganska långt fram i tiden och eftersom det är erfarenheten, som härvid är den bästa läromästaren, hvilken bäst sätter i stånd att göra rättelser i en del detaljer.

Jag hade tänkt att punkt för punkt genomgå hvad utskottet anfört på sid. 54—55, der det sammanfattat sina betänkligheter mot Kongl. Maj:ts förslag. Men då man med sitt anförande kommer efter så många talare som jag nu, befinner man sig i den mindre gynsamma — eller gynsamma, huru man nu vill fatta det — belägenhet, att hvad man hade tänkt säga, det har redan till större delen blifvit sagdt. Jag har således egentligen icke mycket att tillägga till de skäl, som redan särskildt af chefen för civildepartementet och äfven af andra talare blifvit anförda mot utskottets betänkligheter. Jag skall blott be att få göra några korta tillägg.

Utskottet har klandrat Kongl. Maj:t därför att han icke låtit förslaget omfatta de s. k. lösa arbetarne. Hvilka praktiska svårigheter det skulle medföra att medtaga äfven dem, har redan blifvit påpekadt, och jag kan icke annat än betona, äfven jag, hvad som af en föregående talare blifvit nämndt, att det vore synnerligen önskvärdt, om antagandet af denna lag kunde bidraga till, att dessa lösa arbetare kunde vinna en fastare ställning. Hvad jordtorparne beträffar, är det också redan nämndt, att större delen — mer än $\frac{2}{3}$ — af dem redan förut varit i en tjänande ställning.

och således redan vunnit rätt till pension. Jag vill nämna, hvilket förut icke blifvit nämndt, att det är icke ringa pensioner, som de sålunda redan förvärfvat sig rätt till. Om t. ex. en sådan jordtorpare varit dräng i fem år, har han rätt till en pension af 63 kronor, om han varit det i tio år, har han rätt till en pension af 76 kronor, om i femton eller tjugu år, en pension af 80—100 kronor. Männe man icke kan anse, att dessa jordtorpare skola vara belätna med denna utsigt till en så pass stor pension, som de redan ega, och männe det icke skulle vara obilligt att af dem fordra, att de skulle nödvändigt fortsätta inbetalning af pensionsafgifter, som nu måste erläggas af dem ensamma? Ty man kan dock icke fordra af jordegaren, att han skall betala äfven för dem. Hvad de öfriga sjelfförsörjarne beträffar, är det vid så framskriden ålder de flesta komma till denna ställning, att den afgift de då skulle hafva att erlägga, om de vid den åldern skulle ingå i pensionsinrättningen, blefve alldeles för stor i förhållande till pensionens värde.

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)*

Utskottet har vidare klandrat Kongl. Maj:t därför, att hänsyn icke tagits till de oäkta barnen. Jag för min del håller deremot före, att det är en stor förtjenst hos det kongl. förslaget, att detta ej skett. Ty det är ju, såsom redan här har blifvit påpekadt, alldeles icke fråga om någon barnpensionering, utan om hjälp åt familjemödrar till uppfostran af deras barn. Om nu denna rätt till att erhålla hjälp till uppfostran af barn skulle utsträckas äfven till oäkta barnaföderskor, männe icke detta vore att åt dessa likasom gifva en premie för ett osedligt lefnadssätt, och männe man icke genom ett sådant lagstadgande skulle rent af främja osedligheten, då utsigt bereddes till att erhålla en så jemförelsevis betydlig hjälp som 30 kronor för hvarje oäkta barn?

Hvad vidare ränteberäkningen beträffar, har man ansett, att denna blifvit gjord efter alldeles för hög räntefot. Det är ju dock dervid att märka, att en revision sker hvar femte eller hvar tionde år, och att beräkningarne då få göras om, i fall de skulle visa sig vara origtiga. Man har uttalat ett klander öfver, att på detta sätt pensionerna skulle komma att blifva vexlande, och man har uttalat den önskan, att de skulle blifva fixerade. Men huru skall detta kunna ske, utan att staten lemna en garanti för, att pensionerna blifva fasta? Männe dock icke denna garanti skulle innebära alldeles för stor risk för staten? Det kunde ju då inträffa, att vid blott en half procents sänkning af räntefoten staten finge att utbetala 20 till 25 millioner mer än beräknadt är. För öfrigt torde man icke veta så noga, huru det kommer att i framtiden ställa sig med afseende på denna räntefot. För den icke sakkunnige är det omöjligt att vederlägga, hvad som säges af fackmännen derom; men man torde icke heller vara förpligtigad att fasta för mycken tilltro till deras beräkningar, då de röra sig på de lösa antagandenas mark, der man ingen fast fot finner.

Detsamma torde i någon mån äfven kunna sägas om fondbildningen. Man vill hafva fondbildningen minskad, men huru skall detta kunna ske? Huru skall det vara möjligt att kunna

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

bereda pensioner, sådana som man tänkt sig dem, utan en fondbildning och fondbildning till det mått, som här föreslagits? Pensionerna skola ju utgöras genom sammanläggning af årsafgifterna samt räntan på fonden. Minskas nu fonden, så måste ovilkorligen afgifterna höjas, och följden blir då den, att afgifterna blifva för stora i förhållande till försäkringens värde. Man har uttalat betänkligheter mot denna fondbildning derför, att den skulle draga så stora kapital från näringsarne och industrien. För min del kan jag icke begripa ett sådant resonnement, ty det är ju icke fråga om att låsa in penningarne, utan de lemnas ju ut i samma mån som de komma in. Och icke kan väl denna fondbildning, som här föreslagits, anses vara för stor för vårt land? Man betänke, att fyra af våra större lifförsäkringsbolag — Svea, Skandia, Thule och Nordstjernan — årligen taga in 11 å 12 millioner kronor. Skulle det då kunna anses för mycket, om staten för hvarje år tager in 9 millioner för denna anstalt? Man har redan nämnt, att i depositioner och i sparbanks samlade äro 600 millioner samlade. Med afseende på depositioner genmältes det nyss, att dessa äro korta, så att de äro gjorda blott för tre, fem eller sex månader o. s. v. Ja, men om, på samma gång som dessa deponerade medel uttagas, en lika stor eller större summa sättes in, så må man väl vara berättigad att betrakta dessa depositioner såsom en stående fond. Den, som icke är sakkunnig, kan åtminstone icke resonnera på annat sätt.

Huru ringa äro för öfrigt icke dessa millioner emot vårt lands nationalförmögenhet! Man har uppgifter om, att blott den egendom, för hvilken brandförsäkring erlägges, uppgår till ett värde af omkring sex milliarder kronor, och en sakkunnig person har uppgifvit för mig, att Sveriges nationalförmögenhet skulle kunna uppskattas till tjugu milliarder kronor. Skulle det då kunna anses för mycket, att en fond bildades af 9 millioner årligen?

Utskottet har ansett, att åldersgränsen för den nuvarande generationens delaktighet i invaliditetsunderstöd skulle höjas till 55 år. Jag ber härvidlag blott att få nämna, hvad som ej förut blifvit uppgifvet, att detta skulle vålla staten en ökad kostnad af omkring 1,300,000 kronor, och jag tror, att hvar och en skall draga sig för en sådan tillökning i kostnaderna.

Slutligen anser utskottet, att sättet för uppbörderna af afgifterna medelst infästade af märken i en pensionsbok bör utbytas mot något bättre och beqvämare sätt. Jag kan icke neka till, att hvad utskottet härom anför, var något, som till en början imponerade på mig, och jag höll före, att det vore bättre, att t. ex. i hvarje kommun funnes en liggare på pensionstagarne. Men jag har öfvergifvit denna tanke och sluter mig för närvarande helt och hållet till det kongl. förslaget. Jag har föranledts att göra detta, särskildt sedan jag fått kännedom om, huru dessa märken skulle vara beskaffade. De äro försedda med årtal samt äfven med arbetsgifvarens namn, och dertill kommer, att hvarje innehafvare af ett sådant märke eller pensionsbok, kan få sin pension kontrollerad hos pensionsnämnden vid bokens uppvisande. Också

är det ju tillfälle för honom att, i den händelse pensionsboken skulle gå förlorad, kunna få den ersatt på sätt, som lagen nämner. Dertill kommer slutligen, att kostnaderna för en sådan der anordning med liggare i hvarje kommun, skulle blifva icke obetydliga. Vi hafva i vårt land 2,600 kommuner, och skulle man här för beräkna endast 100 kronor på hvarje kommun, så blefve det genast en tillökning i kostnaderna af 260,000 kronor.

Då sålunda de skäl, på hvilka utskottet stöder sitt afstyrkande af det kongl. förslaget, icke synas mig vara tillräckligt tungt vägande, och då jag anser, att ett antagande af detta förslag skulle medföra afsevärda och stora fördelar både i socialt och sedligt afseende, kan jag icke annat än hysa de allra varmaste sympatier för det kongl. förslaget. Då emellertid utsigterna för detsammans antagande icke lära vara så stora, ansluter jag mig till det af landshöfding Dickson framställda förslaget, till hvilket jag sålunda, herr talman, yrkar bifall.

Herr Wester: Man synes i denna kammare vara temligen enig i sin önskan att erhålla en lag om arbetareförsäkring — endast vägarne, som skola leda till detta mål, tyckas vara olika. För min del anser jag det icke vore riktigt att nu genast antaga Kongl. Maj:ts förslag eller herr Dicksons reservation. Det har ju med större eller mindre befogenhet framstälts en mängd anmärkningar mot det kongl. förslaget, och det får väl också medgifvas, att då det är fråga om en lag afsedd att gälla för sekler, är det af största vikt, att man redan från början söker göra den så fullständig och så noggrann som möjligt. Sålunda anser jag, att hvarken sjelfva lagen eller den sak här är i fråga skulle förlora på, att de ännu en gång finge omarbetas och utredas. Det har en gång yttrats i denna kammare, att vår tid eger ingen mera glädjande företeelse än den allt jemt fortgående förbättringen af arbetarnes ställning, och hvar och en som erkänner betydelsen häraf måste äfven med tillfredsställelse omfatta det nu föreliggande förslaget, ty om det äfven icke i sin nuvarande form kan antagas, har det dock otvifvelaktigt varit en mäktig häfstång för denna frågas utredning och dymedelst fört den ett stort steg framåt.

Ser man nu till de kapital, som erfordras för att föra förslaget igenom, kan man med fog framställa den frågan: ega landets arbetare och arbetsgifvare verkligen förmåga att bära de stora ekonomiska uppförfingar, som detta förslag kräver? Jag vågar nästan tro att detta förslag från början är icke för litet, utan snarare för stort. Börjar man i mindre skala kunde försäkringen, efter vunnen erfarenhet, med fördel utvidgas, hvaremot en minskning i den en gång antagna pensioneringen vore omöjlig. Vi måste komma ihåg, att det kapital, som drages från industrien till fonder för att der fastläsas, detta kapital kommer ej arbetet till godo, hvaremot det kapital som användes till näringarnes och industriens utveckling och förkofran kommer arbetet och arbetarne till godo och befrämjar deras bästa.

Det nu föreliggande förslaget innebär dock att ett betydligt

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

kapital ärligen komme att dragas från industrien och näringarne, och häruti ser jag en verklig fara för vårt kapitalfattiga land.

Afven anser jag att den erforderliga beskattningen bör tagas ej blott af arbetare och arbetsgifvare. Utskottet har också i sin motivering föreslagit att våra kapitalister och större handlande ej borde gå fria från denna beskattning, då de ju erhålla en betydlig lättnad i framtiden i följd af kommunalskattens jemna nedgående genom den minskade fattigtungan.

Det skulle ju kunna finnas mycket annat att framhålla i en så vigtig fråga som denna, men de förnämsta erinringarna hafva redan gjorts, hvarför jag endast i korthet ber att få yrka bifall till utskottets förslag med ogillande af dess motivering.

Grefve Douglas: Ehuru jag ej kan sluta mig till deras antal, hvilka förordat denna kongl. proposition, underkänner jag dock ingalunda det stora och betydelsefulla arbete, som å densamma nedlagts och ännu mindre detta lagförslags utomordentligt stora betydelse. Frågan om arbetarnes pensionering har ju under en eller annan form trängt sig fram på dagordningen inom de allra flesta europeiska kulturstaterna, och om också dess bättre vi ej hafva samma sorgliga anledning som vår grannstat Tyskland att söka genom lagstiftningsåtgärder intressera stora kategorier af arbetare och stora samhällslager för samhällets bestånd, så ligger det dock en djup sanning i den uppfattningen, att i ett land med begränsad politisk rösträtt den samhällsklass, som ej eger sådan rösträtt, aldrig bör finna någon rättvis anledning till den föreställningen, att deras säregna intressen icke skulle omfattas med samma samvetsgrannhet inom Riksdagen som öfriga representerade samhällsklassers. Jag har också därför vid de båda tillfällen jag haft att arbeta mig in i dessa frågor, nemligen första gången då jag såsom landshörding fick mig ålagdt att afgifva utlåtande angående arbetarekomiténs betänkande och nu senast såsom ledamot i arbetareförsäkringsutskottet, sökt att enligt bästa förmåga afväga alla skäl för och emot, hvilka kunnat anföras och som föreligga i Kongl. Maj:ts förslag. Att resultatet ändock blifvit ett negativt ligger hufvudsakligast i känslan af det stora ansvar, som hvar och en gör sig delaktig uti, hvilken genom sitt råd bidrager till att Riksdagen tager detta första afgörande steg mot den obligatoriska arbetareförsäkringen, ett ansvar, som vi i sakens nuvarande läge och på grund af dess öfverskådlig het icke velat påtaga oss och som ytterligare skärpts af den öfvertygelse att, när steget en gång vore taget, det då ej kunde tagas tillbaka.

Det måste ju stå klart för en hvar redan vid det första genomläsandet af den kongl. propositionen, att här föreligger en ny skapelse, hvilken, derest den skulle blifva lag, inom kort komme att framträda såsom en hittills okänd men i hela vårt näringslif djupt ingripande faktor, en institution, som för att kunna funktionera kräfver ett så stort samladt kapital och så stora årliga tillskott, att de kapital, vi t. ex. nedlagt på våra statsjernvägar, eller den årsbudget, som är anslagen till flera af våra hufvudtitlar,

i jemförelse dermed förefalla ganska blygsamma, och om man närmare tänker sig in uti de otaliga förhållanden, hvilka direkt eller indirekt beröras af denna organisation, hvilken först många decennier härefter kan anses fullt genomförd, och besinnar, hurusom hvarje felaktighet i kalkylerna under denna långa tid så småningom kan växa ut till missförhållanden, hvilka direkt inverka på sjelfva försäkringens hufvudgrunder, och tänker man slutligen på den redan från Tyskland vunna erfarenheten angående omöjligheten eller åtminstone den ytterligt stora svårigheten att, sedan organisationen väl vunnit laga kraft, göra några ändringar i hufvudgrunderna eller likasom skjuta in någon punkt, torde man finna förklaringsgrunden till den stora betänksamhet, hvarmed utskottet går till sitt värf och den tvekan det uttalat i afseende på flera af bestämmelserna i Kongl. Maj:ts proposition. Motiven till denna tvekan har utskottet andragit i sitt betänkande, som i dag blifvit delvis mycket omildt behandladt. Jag ber att få hålla mig till den punkt, som jag anser innebära den allra största svårigheten, och den består deruti, att då regeringen nu framträdtt med principen af obligatorisk arbetareförsäkring och då den lag, som framlagts, enligt sin natur har karakteren af en hjälp, ett understöd, en lättnad åt de obemedlade klasserna, så bör denna lag, enligt mitt förmenande, för att vara rättvis äfven komma *alla* arbetande klasser utan undantag till godo. Det är denna princip jag anser vara den allra viktigaste, och låtom oss komma öfverens derom, att skälet hvarför ej denna synpunkt blifvit vederbörligen beaktad ligger ingalunda, på sätt här af några talare anförts, deruti, att enligt den officiella statistiken dessa klasser icke skulle vara i samma behof af försäkring som de andra, utan egentliga skälet ligger i den stora tekniska svårighet, som möter att taga med dessa klasser, hvilka man för enkelhetens skull kallar för "lösa arbetare", hvarmed menas manliga och qvinliga betings- och stvekarbetare, jordtorpare, mindre sjelfförsörjare, handverkare med flera. Dessa skulle endast med största svårighet kunna inrymmas i försäkringen och därför, endast af detta rent tekniska skäl, enades man om deras uteslutande. De hafva ej någon bestämd arbetsgifvare, eller denne vexlar så ofta, att man står alldeles rädlös inför problemet på hvad sätt pensionsbidragen här skulle kunna hos arbetsgifvaren utkrävas. I Tyskland har man sökt hjälpa saken med att helt kategoriskt dekretera, att den arbetsgifvare, hos hvilken den löse arbetaren hade arbete den första dagen i en kalendervecka, äfven skulle hafva bestyret med att inklistra hans pensionsmärke, men denna utväg har der väckt många missförhållanden och stridigheter och kännes af arbetsgifvarne såsom en stor orättvisa, öfver hvilket man icke må förundra sig. Denna utväg är sålunda ej att rekommendera. Men äfven om man skulle lyckas att lösa denna svårighet och att sålunda få hela den lösa arbetarebefolkningen in i försäkringen, hvilket skulle representera en tillökning i de försäkrades antal af minst 40 procent, så uppstår i och med detsamma och just genom denna tillökning en ny svårighet, nämligen att det samlade kapitalet och de årliga afgifterna växa till

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

så oerhörda belopp, att man verkligen kan ifrågasätta huruvida vår industri och staten sjelf skulle kunna bära detta. Om man åter vill föra fram saken på den andra vägen, nemligen att sätta ned pensionerna för att på det sättet minska tillskotten och det samlade kapitalet, så riskerar man att beröfva dessa pensioner den karaktär man velat förläna dem, eller att blifva ett någorlunda tillräckligt understöd i fall af invaliditet.

Det är i denna kedja af hittills olösta svårigheter, som enligt min uppfattning det berättigade ligger i utskottets förslag att, i trots af det stora arbete, hvilket redan är nedlagdt på detta förslag, ändock hemställa om en skrifvelse till Kongl. Maj:t om ytterligare utredning i dessa punkter. Det innebär — jag ber att få nämna det på grund af uttalanden i dag i kammaren — ingalunda någon inkonsequens att, såsom utskottet gjort, framhålla sig yppande svårigheter samt huru som ur den ena svårigheten utvecklar sig en annan, samt ur denna en tredje o. s. v., utan det har endast varit utskottets skyldighet att vid förslaget bedömande påvisa dessa. Att deruti ligger någon inkonsequens kan jag ej finna.

Dessutom har utskottet framhållit några särskilda önskningsmål, hvilka enligt min tanke äro berättigade, åtminstone kunna för dem viktiga skäl anföras.

Här har talats om en punkt angående oäkta barn. Det kan ju vara sant, att den ifrågavarande försäkringen är en arbetareförsäkring och ej en barnförsäkring, och att sålunda den föreslagna barnförsäkringen är att anse endast som ett supplement till den förra. Men å andra sidan har anförts såsom en af hufvudgrunderna för den kongl. propositionen att fattigtungan skulle i hög grad förminskas derigenom, och då vet ju enhver, som har någon kännedom om förhållandena på landet och i staden, att bland de ständigt växande bördorna oäkta barns försörjning ingalunda hör till de minsta, och derfor borde en önskan om, att en så pass vidtomfattande lag, hvilken kräfver så dryga offer, äfven måtte i någon mån bidraga till fattigtungans lindrande, ej kunna förefalla oberättigad.

Utskottet har vidare fäst sig vid en punkt, nemligen "att sättet för uppboriden af afgifterna medelst infästade af märken i en pensionsbok utbytes emot något på samma gång beqvämare och tillförlitligare sätt." Ja, det är visserligen sant att man i Tyskland i afseende på den egentliga arbetsförsäkringen ej utfunnit något annat sätt, och i de andra staterna är hela denna lagstiftning ännu så i sin linda, att vi ej kunna tala derom med hänsyn till der gjorda erfarenheter; men den omständigheten att hittills något annat sätt ej utfunnits bevisar icke, att det ej *kan* finnas något annat och bättre.

Utskottet har framkastat tanken om att upprätta längder inom pensionsdistrikten, i hvilka arbetarne skulle kunna införas, men har i brist på tid ej närmare preciserat sättet. Men så mycket kan jag från min erfarenhet från södra Tyskland anföras, att just detta evinnerliga klistrande med pensionsmärken kännes inom

många industrigrenar och i många trakter derstädes som ett snart sagdt olidligt besvär, som trycker vida mera och förorsakar mycket mera förargelse än sjelfva afgifternas storlek.

Om sålunda utskottsarbetet i år fått utmynna i ett lagförslag, vill jag dock påminna om, att utskottet har uttalat sig för önskvärdheten af en arbetareförsäkringslag, vidare att den bör byggas på den obligatoriska principen samt att den obligatoriska försäkringen bör utsträckas till så många klasser af arbetare och arbeterskor som möjligt, och slutligen har utskottet uttalat önskvärdheten af att, vare sig lagförslaget antages eller icke, den af Kongl. Maj:t föreslagna summan, 1,400,000 kronor, måtte afsättas för att reserveras till en blifvande arbetareförsäkring.

Dermed tror jag, att redan ganska mycket är vunnet, och om Riksdagen vill antaga utskottets förslag, så tror jag, att man fåfängt skall söka leta upp något lagförslag med lika stor omfattning och med ens närmelsevis så stora kraf, hvilket redan i sitt första framträdande inför Riksdagen kan uppvisa ett lika stort positivt resultat.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Grefve Hamilton: Vi stå inför en af dessa stora sociala frågor, hvilka för eller senare kräfva sin lösning. Och det lärer väl icke vara tvifvel underkastadt, att, om lösningen kan ske under en lugn tid, innan missnöjet insmugit sig bland de djupa lagren och någon antydning om att vilja störa samhällsordningen ännu icke varsnats hos dessa, vore det till icke ringa fördel för vårt lands sunda och lagbundna utveckling — jag menar med andra ord: bättre förekomma än förekommas.

Efter de vidtomfattande och djupt ingripande lagstiftningsåtgärder, hvilka under de senare åren inom vårt land vidtagits, vore måhända tiden inne att fästa vår uppmärksamhet på den del af svenska folket, hvars förmyndare vi lagstiftare med eller mot vår vilja i politiskt afseende mer eller mindre äro. Vårt förmyndareansvar manar oss dertill, och för oss landtmän bör det vara angenämt veta, att en del af de millioner, som utgå för att skydda vår betryckta näring, återbördas till arbetarebefolkningen, för att betrygga dess ålderdom. Hyser man den åsigten att ett lands inre lugn utgör dess styrka, måste man ock erkänna, att en arbetareförsäkringslagstiftning innebär stora fördelar. Otvifvelaktigt verkar det tryckande och kännes oroande för den mera tänkande delen af arbetarebefolkningen att veta, att, när nöd på grund af sjukdom eller ålderdom står för dörren, för dem återstår endast att vända sig till den allmänna fattigvården, och att det enda tak öfver hufvudet som erbjudes dem är fattighusets — då å andra sidan deremot vissheten om, att, när invaliditet eller död träffar dem de sjelfva eller i senare fallet deras familjer hafva sin utkomst bör ingifva dem en känsla af trygghet och förnöjsamhet. Man kan naturligtvis invända, att den flitige arbetaren — för den lättjefulla hyser man ej några omsorger — icke har några dylika bekymmer, enär han sjelf sørjer för sin framtid. Men ovisst är,

*Lagförslaget ang. försäkring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

huruvida han alltid har tillfälle dertill, ty invaliditet kan inträffa vid unga år, innan han hunnit samla några medel. Och den lättjefulle kan ju efterlemna hustru och barn.

Många anse, att frivillig försäkring vore bättre än den obligatoriska. Förhållandena i Frankrike gifva emellertid vid handen, att en frivillig försäkring icke medför nöjaktigt resultat. Man håller äfven före, att vårt land icke skulle kunna bära kostnaderna för försäkringen i fråga. Men afsigten är ju endast att bereda bergning åt landets egna invalider, och dem måste vi redan nu underhålla. Frågan gäller endast, huruvida underhållet skall utgå under en bättre och lämpligare form än som nu sker. Också synes utskottet vara enigt med afseende på nödvändigheten af arbetareförsäkring. Det är blott rörande sättet för dess utförande, som meningarna äro delade.

Det är ju mycket möjligt, att åtskilliga brister vidlåda Kongl. Maj:ts förslag. Men, skulle så vara, håller jag före, att dessa allenast kunna på nöjaktigt sätt afhjelpas sedan man genom lagens tillämpning vunnit nödig erfarenhet. Och, låt vara att utskottet har rätt i sina påståenden — hinder möter ju icke att framdeles, ifall det visar sig vara af nöden, i försäkringen inbegripa äfven andra kategorier af arbetare, att bevilja uppfostringsbidrag äfven åt andra barn än äkta, att vidtaga lämpligare anordningar för förvaltningen och uppbörden af bidragen, eller att anordna en fördelaktigare frivillig försäkring än den i 56 § ifrågasatta. För öfrigt har utskottet i dessa hänseenden icke kunnat framkomma med något mera tillfredsställande än som inbegripes i Kongl. Maj:ts förslag.

Fondbildningen är onekligen den betänkligaste sidan af frågan, men denna svårighet bör likväl kunna lösas, ty fondbildningen kommer endast att ske så småningom, och, om också icke skillnaden mellan vår export och import skulle medgifva försäkringsanstalten att, såsom man tänkt sig, återförvärfva våra s. k. utländska låneförbindelser, möter säkerligen icke hinder för placeringen af medlen i vårt eget lands industris och näringars obligationer. En följd häraf blir antagligen en räntenedsättning, men detta är ju ett mål, som eftersträfvast af många.

Arbetareförsäkringen skulle säkerligen binda en stor del af Sveriges folk med kärlekens band vid fosterjorden. Och då för mig såsom mål för lagstiftarens arbete hägrar, att den blågula flaggan städse måtte svaja ej allenast öfver hvarje tum svensk jord utan äfven öfver ett religiöst och moraliskt, ett idogt och välbergadt, ett förnöjdt och lyckligt, ett fosterlandsälskande svenskt folk, ja, öfver ett land, hvars söner ej längta utöfver dess gränser och hvilka, då det gäller att värna dess frihet, ej gå under fanorna af tvång, utan ila dit drifna af fosterlandskärlek, skulle jag icke tveka — för att komma ett steg närmare detta mål — att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men då jag vet, att ett sådant yrkande icke medför något praktiskt resultat, ber jag att få förena mig i det af herr Dickson framställda förslaget.

Herr Philipson: Vid denna sena timme skall jag icke försöka ingå i någon kritik af utskottets betänkande och den kläm, hvartill det kommit. Denna kritik har blifvit gjord af föregående talare vida bättre än jag skulle kunnat åstadkomma. Jag har endast begärt ordet för att uttala mina varma sympatier för Kongl. Maj:ts föreliggande förslag. Vi industriidkare, som redan ofta hafva i våra stora bolag och verk infört sjuk- och begravningskassor samt besparingsfonder, afsedda för våra arbetares bästa, vi känna till den nytta, som derigenom beredes arbetarne. Och jag är därför lifligt öfvertygad om de välsignelsebringande fördelar, som skulle beredas landets arbetsklasser genom införande af denna obligatoriska försäkring.

Bland de skäl, som verkat största motståndet mot det kongl. förslaget, synes mig det förnämsta vara föreställningen om svårigheterna beträffande den föreslagna kapitalbildningen. Denna föreställning förefaller mig likväl högst besynnerlig. En kapital- eller fondbildning synes mig i och för sig vara för hvarje land önskvärd. Och åstadkommes denna kapitalbildning genom arbetarnes och arbetsgifvarnes besparingar, synes det mig så mycket lyckligare. De stora kapitalbildningar, som i vårt land egt rum vid våra lif- och olycksfallsförsäkringsanstalter, visa tillräckligt den stora välsignelse, som dessa institut medföra dels för de försäkrade, dels äfven för landet derigenom att besparingarne komma näringarna till nytta, der de ju naturligtvis göras fruktbärande.

Nu har sagts, det man icke skulle kunna lyckas att väl placera ett kapital, så stort som det ifrågasatta, att en ränta af $3\frac{1}{2}$ procent kunde anses vara för hög. Men jag vågar i likhet med en föregående talare påstå, att, då kostnaden för förvaltningen af denna kassa icke skulle bestridas af fondens medel, utan endast af staten, högst egendomligt vore, om icke denna fond i medeltal skulle kunna skaffa sig en ränta af $3\frac{1}{2}$ procent. Skulle under tidernas lopp så hända, att ränteförhållandena ändrade sig, ja — då kunde, sedan man först sett att svårigheter mötte, en ändring ske. Men jag för min del hyser den öfvertygelse, att ännu under ett femtiotal år penningar här i landet väl kunna af näringarna användas till $3\frac{1}{2}$ procent. De oerhörda hjälpkällor, som i vårt land finnas, mana oss till fortsatt verksamhet på den väg, hvar på vi sedan mer än tjugu år lyckligt inslagit, mana oss till fortsatt verksamhet å industrien och näringarnes områden. Och med ökad verksamhet för dessa kommer äfven penningbehovet att ökas. En ärad talare på stockholmsbanken har framhållit, hvilka svårigheter han ansåge skulle uppstå, genom den föreslagna stora fondbildningen, och han har dervid omnämnt de stora depositioner, som finnas i bankerna. Ja, dessa må man icke tro ligga obegagnade. De komma nog näringarna till gagn. Och, om nu under en tid näringarne icke hafva eller haft så stora penningbehof, härleder det sig deraf, att varuvärdena öfver hela jorden hafva sjunkit i förut okänd grad. Återgå dessa varuvärden till sina normala belopp, då behövas penningarne väl; och för min del tror jag att vi för närvarande hafva den lägsta ränta, som vi måhända på ett artionde kunna emotse.

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

På de skäl, som af föregående talare blifvit anförda, tror äfven jag, att Kongl. Maj:ts förslag i sin helhet icke obetingadt är det, som kan tillfredsställa alla, men jag finner detsamma vara mera tillfredsställande än utskottets, och jag är öfvertygad om, att de små förändringar, som på grund af den i kamrarne förda diskussionen kunna af Kongl. Maj:t tagas i öfvervägande, skola när förslaget, som jag hoppas änyo återkommer, bereda detsamma den framgång, som jag af hjertat önskar det måtte vinna. Jag ber att få instämma i herr Dicksons förslag.

Herr Sjölin: Under den nu länge pågående diskussionen har jag funnit, att det är i synnerhet två punkter, hvarom den rör sig beträffande detta förslag, nemligen om försäkringsgrunden och huruvida flere försäkringstagare, än i förslaget omförmålas, skola komma i fråga. Hvad det senare angår, kunna ju meningarne derom med skäl vara delade, men jag tror dock, att det antal, som, enligt hvad här är ifrågasatt, icke skulle komma med i försäkringen, betydligt reduceras, när man ser på, huru de benämnas, som sålunda skulle uteslutas. Det heter i lagförslagets 2 § 1 punkten, att "arbetare, gesäller, lärlingar, tjenstehjon, statkarlar samt andra, hvilka i fråga om anställningen äro med dem jemförliga", skola försäkras, och utskottet anmärker, att lagen kommer att omfatta uteslutande de i § 2 mom. 1 uppräknade grupper af arbetstagare, och att från försäkringen uteslutits s. k. lösa arbetare, betings- och styckarbetare, jordtorpare samt mindre sjelfförsörjare, såsom handverkare med flere. Detta ord "lösa arbetare", det kan ju tydas på olika sätt, men meningen är förmodligen, att dit skola hänföras alla, som icke hafva oafbrutet arbete på samma ställe en hel vecka. Men deremot då det talas om betings- och styckarbetare har jag föreställt mig, att de skulle kunna afses, sådan paragrafen är affattad. Ty jag kan icke förstå, att det skulle göra så stor skillnad, om jag har en arbetare, med hvilken jag har ackorderat om en dagspenning, eller jag har en arbetare, som arbetar på beting. Jag kan hafva arbetare, och jag har det verkligen också, som arbeta hela året om på beting och ackord, och jag kan icke föreställa mig, att de skulle vara befriade från att vara försäkringspligtige. Ar denna min uppfattning riktig, så kommer antalet af dem, som äro ifrågasatta att icke inbegripas under försäkringen, att reduceras ganska väsentligt.

Så talas här vidare om jordtorpare. Det är redan förut af några talare omnämndt, att en stor del af jordtorparne hafva varit försäkringspligtige innan de blefvo jordtorpare. Således omfattar förslaget äfven dem. Det är således enligt mitt förmenande icke så, som utskottet har beräknat, att det skulle tillkomma minst 50 procent, derest dessa klasser skulle medtagas. Nu kan det ju med fog vara delade meningar om, huruvida de skola medtagas eller icke, men jag tror, att det möter icke något hinder sedan, att få en klass för dem särskildt, och att man således icke nu bör forkasta förslaget därför, att man icke kan utsträcka det så långt som utskottet har föreställt sig. Dessutom, hvad beträffar de lösa

arbetarne, är det visst icke så, som många föreställa sig, att det är just den fattigaste delen af befolkningen. Nej, det är mängen gång så, åtminstone på min ort, att dessa tillfälliga arbetare, lösa arbetare, de äro husegare, som sjelfva hafva en jordtorfva, och de kunna hänföras till lösa arbetare blott därför att de tillfälligtvis arbeta för andra, men icke i allmänhet. Således, om man betraktar saken på detta sätt, tror jag icke, att det finnes så mycket skäl att utsträcka förslaget derhän, som utskottet har föreslagit.

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktigt oförmåga till arbete.
(Forts.)

Hvad nu åter angår fondbildningen, så är redan så mycket taladt derom, att jag skall icke inlåta mig på några detaljer i det afseendet, men jag kan icke underlåta att säga, att det förefaller mig besynnerligt det sätt, hvarpå man här resonnerar, när man skall stifta en lag. I de allra flesta fall är det så, när det är fråga om en lag, som kräfver utgifter, att man har svårighet att genomföra lagen, därför att man icke vet, huru man skall få de medel, som erfordras. Här är ett motsatt förhållande. Här anser man det besvärligt att åstadkomma denna lag, därför att vi få för stora kapital och det kommer att verka menligt i andra rigtningar och andra afseenden. Jag lyser icke så stora farhågor i detta afseende, därför att jag har den uppfattningen, att det är nödvändigt att för en försäkringsinrättning sådan som denna hafva en fond, och att dessa medel icke komma att dragas ur landet eller ligga värdelösa, utan de, likasom andra, komma att göras räntebärande. Således kan jag icke se, att deri skulle ligga någon nationalförlust.

Hvad den obligatoriska principen beträffar, så har ju icke utskottet direkt velat förneka dess behöflighet, men det har, såsom redan förut är antydt, varit mycket vacklande i sin uppfattning härom. Jag för min del är icke vacklande i det afseendet, jag är fullkomligt på det klara med, att skall denna försäkring göra det gagn, som dermed är afsedt, så är det alldeles nödvändigt, att den blir obligatorisk. Ty efter den erfarenhet jag har, är det just de personer, som icke sjelfva tänka på sin framtid, som icke vilja göra något för ålderdomen, eller om sjuklighet eller olycksfall inträffar, det är de, som behöfva den obligatoriska försäkringen, för att de skola kunna hafva ett stöd, i händelse de råka i sådana omständigheter, som med denna försäkring afses. Derfor tror jag, att det är alldeles nödvändigt, att försäkringen blir obligatorisk, och det har också visat sig, att i de länder, der man har försökt att på frivillighetens väg nå detta mål, det icke har lyckats.

Hvad nu åter beträffar det ifrågasatta förslaget, att man skulle uppskjuta ärendet utan att angifva några skäl för uppskofvet, så förefaller det mig vara af allra största vikt, att man får denna fråga så fort som möjligt afgjord. De försäkringstagare, som af denna lag skola hafva gagn, och för hvilka den skall stiftas, de följa den med den största uppmärksamhet, och de göra det så mycket mer, som de hafva sig fullkomligt bekant, att det är många år sedan detta förslag väcktes, och att det stod i samband med det förslag, som 1888 års Riksdag antog, rörande införande af tull på lifsmedel. Man kunde då trösta dem med att säga: här kan

Lagförslag
ang. försäk-
ring för be-
redande af
pension vid
varaktig oför-
måga till
arbete.
(Forts.)

ni se, att lagstiftaren tänker äfven på er; det är nödvändigt att begagna detta medel för att skydda både jordbruksnäringen och andra näringar i landet, men lagstiftaren har icke förbisett, att han bör göra något äfven för de orepresenterade. Nu måste vi göra något för att infria detta löfte. Det är nu redan sju år sedan detta ord uttalades från allra högsta ort, och det torde icke vara för tidigt nu, att man griper sig saken an med allvar. Man har talat om, att det kräfvades mera utredning. Jag vill icke neka dertill. Det kan vara möjligt, att det är nödvändigt att göra några ändringar i det föreliggande förslaget. Men jag föreställer mig, att, då två komitéer haft detta förslag om hand och utarbetat det i olika riktningar, då det varit förelagdt Riksdagen en gång förut och vederbörande myndigheters utlåtande inhemtats, man icke saknar utredning. Man må komma med hvilket förslag som helst så är det enligt mitt förmenande icke möjligt att därför vinna odeladt bifall inom Riksdagen. Härtill skola vi icke sträfvä, men hvart vi enligt min åsigt böra sträfvä, det är dertill, att så fort som möjligt söka göra detta förslag till en verklighet. Detta är, såvidt jag förstår, både rätt och klokt. Det är rätt därför att alla andra samhällsklasser hafva fått skydd för sitt arbete och sina näringar. Då är det också rätt, att denna andra klass eller tredje klass, hvilket man vill kalla den, denna stora skara af arbetare får något skydd för sin näring, och det är så mycket vackrare, om Första Kammaren godkänner det förslag, som här är af en högt ärad talare framställt, som kammaren derigenom visar landet och hela arbetarebefolkningen, att Första Kammaren verkligen vill befrämja dess bästa.

Det är under uttalande af dessa förhoppningar och önsknningar, som jag vördsamt anhåller att få instämma i herr Dicksons förslag.

Som ytterligare sju ledamöter anmält sig för afgifvande af yttranden i nu föreliggande fråga, uppsköts dess fortsatta behandling till aftonsammanträdet.

Kammaren åtskildes kl. 3,²⁷ e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
